

A large, abstract splash of pink watercolor paint is centered on a white background. The splash has various shades of pink, from light to deep magenta, and features some darker, more saturated areas. The edges are soft and feathered, with some small droplets or splatters extending outwards. The overall effect is artistic and textured.

Na STOPĚ

začleňování globálních témat do výuky

Na STOPĚ

začleňování globálních témat do výuky

Lenka Dudková, Kristýna Tillová a kol.

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s.
Olomouc, 2012

Projekt Global Curriculum je realizován za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR a Olomouckého kraje. Za obsah příručky zodpovídá její zhotovitel Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., a nereprezentuje oficiální postoje Evropské unie ani dalších donorů.

Poděkování

Na tomto místě bychom rády poděkovaly všem, kteří se na vzniku příručky Global Curriculum podíleli. Pilotním školám a jejich pedagogům za čas a práci věnované začleňování globálních témat do svých předmětů, za analýzy vzdělávacích kurikul a za ozkoušení aktivit v hodinách. Partnerským organizacím a zahraničním pilotním školám za poskytnutí aktivit, které tak rozšířily portfolio příručky a nabídly vhled do výuky globálních témat v Beninu, Brazílii, Rakousku a Velké Británii. A v neposlední řadě celému týmu ARPOKu.

Lenka Dudková a Kristýna Tillová

Projekt Global Curriculum

Tato příručka vznikla jako výstup mezinárodního projektu Global Curriculum. V rámci projektu spolupracovali odborníci GRV z pěti zemí světa – Beninu, Brazílie, České republiky, Rakouska a Velké Británie – na začleňování globálních témat do formálního systému vzdělávání.

Díky projektu tak vznikla pro školy jedinečná možnost spolupracovat napříč kontinenty a sdílet své zkušenosti s výukou globálních témat. Dohromady se do projektu zapojilo 40 pilotních škol po dobu 3 let. Školy, přesněji týmy pedagogů jednotlivých škol, byly podporovány odborníky z neziskových organizací v začleňování GRV napříč různými vzdělávacími předměty.

Příručka je vydána v 5 různých jazykových variacích, každá je přizpůsobena národnímu kontextu vzdělávání.

Obsah

Globální rozvojové vzdělávání v globalizovaném světě	7
Co říká učitelka gymnázia o potřebnosti globálního rozvojového vzdělávání	8
Globální rozvojové vzdělávání pro moderní české školství	9
„Historie“ globálního rozvojového vzdělávání na ARPOKu	12
Projekt Global Curriculum	14
Globální rozvojové vzdělávání v jednotlivých předmětech	17
Projektové dny na Základní škole v Nemilanech	20
Den kulturní rozmanitosti na ZŠ Nemilany	21
Jak vypadá Světová škola	23

Evropa

 Česká republika	25
Současný svět	26
Světové jídlo	28
Tvář sedmi miliard	31
Život ve slumu	33
 Rakousko	39
Kde se cítím doma	40
Kolik je hodin?	44
 Velká Británie	49
Cesta otroků	50
Zdraví ve světě	53

Afrika

 Benin	59
Kdo u nás doma uklízí?	60
Práce	63

Latinská Amerika

 Brazílie	65
Brazilský had	66

Oponentní posudek publikace pro ARPOK	69
Partneři projektu	70
Poznámky	74
Slepá mapa světa	75
Tiráž	76

Globální rozvojové vzdělávání v globalizovaném světě

Každý jsme obyvatelem planety Země. Každý jsme součástí jejího života a procesů, které se na ní dějí. Dnes, mnohem více než kdykoliv dříve, člověk svým chováním ovlivňuje vývoj na všech místech planety. V 21. století, v období globalizace, rozvoje informačních technologií a propojených trhů, má člověk navíc moc ovlivňovat dění vzdálené tisíce kilometrů.

Díky cestování, mobilním telefonům, internetu a sociálním sítím se propojují lidé nejrůznějších vyznání, smýšlení a kultur. Hranice, jak jsme je znali dříve, se pomalu vytrácejí a tok informací je čím dál rychlejší. Vedle pozitiv však s sebou globalizace a na ní napojený rozvoj přináší i mnohé výzvy, a to jak na lokální, tak na globální úrovni. Jak čelit v multikulturní společnosti hrozbě nacionalismu a diskriminaci? Jak reagovat na probíhající klimatické změny? Jak se zasadit o harmonický rozvoj, který nevykořisťuje dělníky na druhé straně polokoule? A jak najít to „své“ místo ve světě?

Orientovat se v dnešním světě, být připraven zaujmout svou roli v něm a přispět k jeho rozvoji je obecným smyslem vzdělávání. Žáci by měli během školní docházky nabýt vědomostí, dovedností a postojů nutných pro vlastní, a tím i společenský rozvoj. Jedním z cílů definovaných v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je „*vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*“.

Pro dosažení tohoto cíle však nestačí pouze oddělené vědomosti jednotlivých předmětů, stejně důležité je uvědomování si jejich vzájemných souvislostí a propojenosti s reálným životem. V rámci školní reformy z roku 2004 byla prostřednictvím Rámcových vzdělávacích programů do škol zavedena tzv. průřezová témata. Jedním z nich je Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, která by měla podporovat globální myšlení a mezinárodní porozumění. V roce 2011 byla dále schválena Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015, jejímž hlavním cílem je, aby lidé přijali svůj díl odpovědnosti za situaci ve světě.

Navzdory tomu však bývají globální témata pro učitele těžko uchopitelná a mnozí si nejsou jisti, jak je začleňovat do kurikula vlastního předmětu. Z této situace vzešel podnět pro vznik projektu Global Curriculum, jehož cílem je systematicky začlenit globální rozvojové vzdělávání (jeho obsah i metody) do výuky jednotlivých předmětů v rámci formálního vzdělávání. Příručka, která se Vám právě dostává do rukou, shrnuje výsledky projektu a nabízí konkrétní příklady aktivit využitelných ve výuce. Věříme, že se i pro Vás stane inspirací pro výuku globálních témat.

Kristýna Tillová
koordinátorka projektu v České republice

Co říká učitelka gymnázia o potřebnosti globálního rozvojového vzdělávání

„Přednáška se nám líbila, je určitě důležité, abychom se k těmto problémům nestavěli zády. Myslím, že o tyto problémy se spousta lidí nestará, protože si myslí, že se jich to netýká!“

„Informace, které jsme dostali, byly zajímavé, ale dost často je máme zkreslené médii.“

„Nikdy jsem se o tuto problematiku nezajímala a myslím, že jsem udělala špatně. Tyto problémy by měly více zasahovat veřejnost, abychom si je uvědomili a mohli s tím něco dělat. Spousta lidí využívá různé služby, aniž by se zajímali, že také mohou škodit.“

„Zaujalo mě, že přes znečišťování prostředí tyto firmy mají obrovské zisky.“

„Některé firmy zneužívají lidskou nevzdělanost a naivitu, je to nehumánní. Všechny tyto informace by podle nás měly být přístupné lidem a více známé... Je smutné, že s tím nejde moc dělat, neboť tyto firmy neberou v úvahu ani soudní nařízení, mohou si dovolit upláct, případně najímat nejlepší právníky a vždycky to nějak zaonačit.“

Toto jsou postřehy z reflexí studentů gymnázia ve čtvrtých ročnících. Každoročně jsem udivena, co slyším, když otevřu ve výuce otázku rozvojových cílů, fair trade a ostatních globálních problémů.

Proč nám to nikdo neřekl? Proč se to dozvídáme až teď? Domnívám se stejně jako studenti prestižní školy, že je to pozdě. Prošli v rámci předmětu základy společenských věd sociologií, ze zeměpisu ví většinou něco o demografii, ale propojení ruku v ruce se zkušeností a souvislostmi se nedostavuje. Ochota postavit se k problému čelem, pokusit se něco změnit? Co vlastně, když všechno máme? Jistá přezíravost k lidem, kteří jsou na tom o něco hůř než druzí, protože každý se má starat sám o sebe, je pro část současné generace typická.

To vše jsou důvody, proč učit globální témata v souvislostech. Přes uvedené výhrady mají mladí studenti zájem o okolí a svět kolem sebe, proto je nutné je k informacím postrkovat.

Globální rozvojové vzdělávání nabízí spoustu příležitostí přemýšlet nejen o problémech, ale zároveň také o způsobech jejich řešení. O řešeních, která nebývají ani jednoduchá, ani jednoznačná, a i tohle je dobré si uvědomit. Stále více se mluví o globalizaci – dnes už nejen o nadnárodních firmách, ale i o globální politice nikým a ničím nekorigovatelné.

Jak na měnící se podmínky budou reagovat někteří z dnešních mladých lidí, kteří nebyli alespoň informováni? Z tohoto důvodu si myslím, že GRV má nezastupitelnou úlohu. Nicméně je velmi opomíjeno, ba dokonce je jím pohrdáno.

Hodně naříkáme nad hodnotovou orientací společnosti, ale GRV nám nabízí praktické možnosti, jak hodnoty osvětlovat a budovat ne na teoretických příkladech.

V České republice má GRV svá specifika – možná proto, že jsme léta žili uzamknuti za železnou oponou, spousta věcí k nám nedoléhala, bylo nesmírně pohodlné o spoustu věcí se nestarat, vždyť to za nás vyřeší nebo nevyřeší někdo jiný. Zřejmě si pozůstatky tohoto myšlení neseme i dále, byť se mluví o tom, že dnešní generace už s minulostí nemá nic společného.

Ve světové politice se ukazuje, že žádná řešení, byť dobrá, dnes nejsou natrvalo, že je stále potřeba veřejné kontroly a diskuse. K tomu by mělo přispívat GRV v hodinách na všech typech škol a vzdělaný mladý člověk v tom nejlepším slova smyslu. Samozřejmě i starší, zkušenější, jsou v debatě vítáni :)

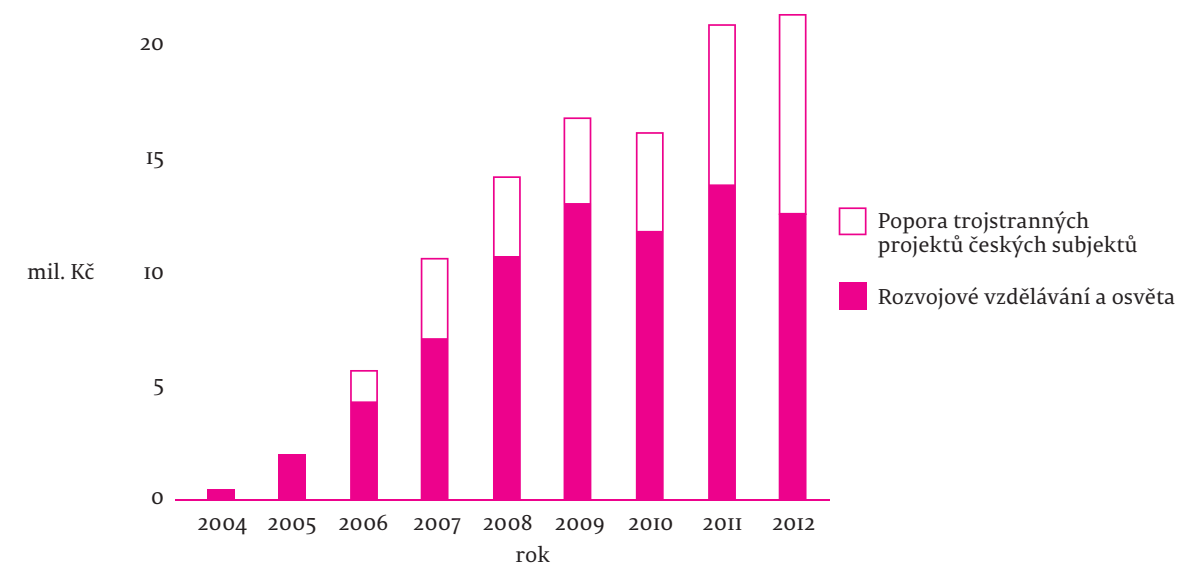
Mgr. Ing. Hana Vacková
Gymnázium Olomouc–Hejčín

Globální rozvojové vzdělávání pro moderní české školství

Globální rozvojové vzdělávání (dále jen GRV) vymezuje Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015 jako „celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“ Tento koncept zahrnuje jak formální, tak neformální vzdělávání a osvětu.

GRV je od roku 2002 zahrnuto do Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2002–2007 (později 2010–2017) Ministerstva zahraničních věcí ČR (dále jen MZV ČR). Hlavním gestorem projektů GRV byl od roku 2003 Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV ČR, tuto tradici převzala Česká rozvojová agentura (dále jen ČRA) a od roku 2008 pokračuje ve vyhlašování dotačního titulu Globální rozvojové vzdělávání a osvěta. Mimo to dochází k postupnému navýšení finančních zdrojů ze zahraničí (nejvíce z prostředků Evropské komise a dotačního titulu „Public awareness and education for development in Europe“). Takto podpořené projekty jsou zároveň kofinancované z titulu trojstranné spolupráce zahraniční rozvojové spolupráce (dále jen ZRS).

Objem finančních prostředků na projekty GRV se každoročně zvyšuje. Výjimkou byl rok 2010, kdy se objem financí na poskytnuté dotace snížil, avšak objem prostředků poskytnutých na trojstranné projekty GRV se mírně zvýšil. Celkově tak došlo v roce 2010 k mírnému snížení objemu financí poskytnutých na projekty GRV.

Graf 1 – Objem finančních prostředků na GRV v letech 2004–2012 v mil. Kč (zdroj: ČRA)¹

Proč GRV podporujeme?

Podpora veřejnosti je klíčovým předpokladem pro efektivní realizaci rozvojové spolupráce, a informování veřejnosti proto hraje významnou roli. Kromě vlastního informačního programu (vydávání tiskovin, publikací, pořádání konferencí, výstav atp.) podporuje MZV ČR aktivity nevládního a akademického sektoru. Globální rozvojové vzdělávání je z pohledu MZV ČR velmi důležitou oblastí, kterou dlouhodobě aktivně podporuje. Na rozdíl od jiných zemí Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) je informovanost o globálních problémech a způsobech jejich řešení zatím nízká (podle průzkumu Eurobarometru „Rozvojová pomoc v době hospodářských turbulencí“ z roku 2009 slyšelo o Rozvojových cílech tisíciletí jen 17 % Čechů oproti například 64 % Nizozemců a 45 % Švédů). Přes nepopíratelnou solidaritu, kterou lidé v České republice prokazují při humanitárních krizích, stále chybí širší povědomí o tom, co znamená extrémní chudoba, o existenci a významu dlouhodobé rozvojové spolupráce a širším kontextu globálních otázek.

¹ K objemu financí je nutno připočítat vzdělávací projekty organizace Člověk v tísni, které MZV podpořilo v letech 2003–2006 přímo v souhrnné částce 7,5 mil. Kč.

Potřebu zvyšování povědomí občanů členských států EU o rozvojové spolupráci zdůraznil i Evropský parlament (EP), který dne 5. 7. 2012 přijal písemnou deklaraci (č. 7/2012) o rozvojovém vzdělávání a aktivním celosvětovém občanství. EP v této deklaraci také vyzývá členské státy, aby vypracovaly a posílily své strategie GRV na národní úrovni – text deklarace podpořila i naprostá většina českých europoslanců.

Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015

Ministerstvo zahraničních věcí ČR a aktéři GRV v ČR (především neziskové organizace, akademická sféra a MŠMT, včetně jeho specializovaných institucí) spolupracovali s odborníky z Global Education Network Europe (GENE) na tvorbě Peer Review o českém GRV. V roce 2008 tak vznikl dokument shrnující stav GRV v ČR a přinášející doporučení odborníků, jak pokračovat. Na základě tohoto dokumentu a po dohodě s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy České Republiky iniciovalo MZV ČR přípravu Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání. Ta sleduje dva hlavní záměry – v koncepční části stanovuje a definuje cíle, témata a principy GRV a ve strategické části nastiňuje strategická opatření na nejbližší pětileté období. Strategie je hlavním koncepčním vodítkem pro všechny instituce, které se globálnímu rozvojovému vzdělávání věnují. NS GRV přináší vyjasnění pojmů a vymezení GRV vůči Environmentální výchově a doplňuje průřezová témata rámcových vzdělávacích programů (hlavně průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech).

Začlenění principů a cílů GRV² do vzdělávací soustavy je logickým krokem, který reflektuje propojenost a vzájemnou závislost současného světa. Zároveň dává také zainteresované české veřejnosti možnost aktivně vstupovat do diskuse o jejím zapojení do řešení aktuálních světových problémů.

Globální rozvojové vzdělávání a formální vzdělávání

Globální rozvojové vzdělávání je široký koncept, který zahrnuje spoustu témat. Hlavními tématy definovanými v NS GRV jsou:

- ~ globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa
- ~ lidská práva
- ~ globální problémy
- ~ humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

Tato témata lze propojit s formální výukou a nalézt je v Rámcových vzdělávacích programech – nejčastěji v průřezových tématech Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Výchova demokratického občana, Environmentální výchova a Multikulturní výchova.

V České republice vzniklo již několik publikací, které pomáhají učitelům a dalším vzdělavatelům začlenit témata GRV, ať už do formální, či neformální výuky. Příručka Global Curriculum nabízí kromě dalších aktivit vyzkoušených samotnými pedagogy také analýzy vzdělávacích kurikul jednotlivých předmětů a ukazuje propojení témat GRV s každodenní výukou.

Česká republika patří díky mnohaletému úsilí aktérů z řad pedagogických pracovníků, nevládních organizací, státní správy a akademické sféry k těm evropským zemím, kde se podařilo v oblasti GRV vykonat velký kus práce. Nicméně nyní je nutné tyto výsledky propojit, aby došlo k dlouhodobému a udržitelnému začlenění principů GRV do české vzdělávací soustavy.

Zpracovala Lenka Dudková (ARPOK)
komentáře Martin Náprstek (Česká rozvojová agentura)

Použité zdroje:

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Česká republika pomáhá: Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2010*. Praha: MZV ČR, 2011, 72 s. ISBN 978-80-7441-004-8.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011-2015*. Praha: MZV ČR, 2011, 28 s.

NÁDVORNÍK, Ondřej. *Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008-2010*. Praha: České fórum pro rozvojovou spolupráci—FORS, 2010, 21 s. ISBN 978-80-904395-3-5.

2 Více viz Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015 (ke stažení na: http://www.mzv.cz/file/612334/Narodni_strategie_globalniho_rozvojoveho_vzdelavani_pro_obdobi_2011___2015.pdf).

„Historie“ globálního rozvojového vzdělávání na ARPOKu

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., (ARPOK) pracuje na poli globálního rozvojového vzdělávání od roku 2005.

Naším posláním je prostřednictvím globálního rozvojového vzdělávání (GRV)³ a osvěty zvyšovat povědomí žáků, studentů, učitelů i široké veřejnosti o aktuálních globálních tématech a tím přispět k rozvoji občanské společnosti v ČR i zahraničí. Lidé v této společnosti se zajímají a aktivně zapojují do dění kolem sebe, rozumí souvislostem, kriticky přijímají informace, jsou si vědomi možností volby a chovají se dle toho.

Hlavní činností se během sedmiletého působení stalo právě globální rozvojové vzdělávání. **Od roku 2005 do června 2012 jsme realizovali 685 výukových programů pro 13 509 žáků mateřských, základních a středních škol. Pro 876 pedagogů jsme realizovali 88 seminářů GRV.**

Jak jsme začali s GRV a MKV? Na počátku stála snaha přinést do škol něco nového, nová témata, nové metody...

V roce 2005 začal ARPOK nabízet školám převážně v Olomouci a okolí 5 výukových programů GRV. Jednalo se o 90minutové praktické dílny s tématy jako chudoba, globální problémy, migrace, světový obchod, rozvojová spolupráce a humanitární pomoc. Během výukových programů byly začleňovány formy výuky, které nebyly v té době ve škole moc běžné – např. simulační hry, práce ve skupinách, brainstorming, diskuse. Výukové programy byly určené pro žáky 2. stupně ZŠ a studenty SŠ.

Postupně se začalo portfolio akcí pro školy rozšiřovat...

V roce 2006 jsme přidali 2 výukové programy pro žáky 5. a 6. tříd – jeden na téma globální problémy a provázanost dnešního světa a druhý na téma multikulturní, s příznačným názvem „*Máme doma cizince*“. Během prvních dvou let jsme s lektory organizace Člověk v tísni (program Varianty) Ondřejem Nádvořníkem a Petrem Chárou uspořádali semináře globálního rozvojového vzdělávání pro pedagogy v Olomouckém kraji. Hlavním znakem všech seminářů ARPOKu je využitelnost v praxi, a tak se mohou učitelé během semináře naučit např. vyrobit fotbalový míč, se kterým si hrají děti v Africe, nebo získají metodické podklady pro začlenění např. tématu rozvojová spolupráce do své výuky. Velké plus vidíme v tom, že si učitelé sami vyzkouší to, co potom využijí ve výuce.

Nové metodické materiály

Prvním metodickým ARPOčným dítkem byl materiál **Džbán plný kultur** – prioritní země zahraniční rozvojové spolupráce ČR, který vznikl v roce 2007.

Džbán plný kultur jsou metodické materiály k projektovým dnům zaměřeným na prioritní země české zahraniční rozvojové spolupráce pro roky 2006–2010 (Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko, Vietnam a Zambie). Cílem jednotlivých projektových dnů je seznámit žáky 2. stupně ZŠ se základními informacemi o prioritních zemích, s českou zahraniční rozvojovou spoluprací, budovat v nich porozumění a toleranci k jiným národům a kulturám, společně hledat odpověď na otázku, proč pomáhat lidem v rozvojových zemích.

V roce 2008 jsme vytvořili metodický materiál **ANYANA – děti a svět**, který je určen pro pedagogy MŠ a I. stupně ZŠ. Ti mají sice v podstatě největší volnost v začleňování témat GRV a MKV do výuky, ale na druhou stranu mají nejmenší výběr publikací, které mohou využít.

ANYANA – děti a svět přibližuje našim dětem jiné země a jejich kultury prostřednictvím poznání života konkrétního dítěte v určité rozvojové zemi. Skládá se z fotografií a krátkých příběhů o dětech z prioritních zemí české zahraniční rozvojové spolupráce České republiky pro roky 2006–2010 – Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko, Vietnam a Zambie. Každému dítěti je věnován krátký příběh a několik fotografií

3 Pojem globální rozvojové vzdělávání vychází z anglických pojmů Global Education a Development Education, přičemž pro český termín byla s ohledem na specifičnost českého prostředí doporučena pracovní skupinou pro přípravu národní strategie GRV kombinace obou těchto pojmů. Důvodem je fakt, že termín je již několik let aktivně používán pedagogickou odbornou i laickou veřejností a zároveň vyjadřuje rozvojový aspekt tohoto pojmu nikoliv ve významu osobnostního rozvoje, ale globálního rozvoje. Dalším důvodem je, že v mezinárodním prostředí se v posledních letech upouští od pojmu Development Education a nahrazuje se pojmem Global Education, neboť problémy rozvojových zemí významně ovlivňují situaci celého světa, a je tedy nutné se jimi zabývat z globálního pohledu.

zobrazujících každodenní život (jak si hraje, s kým bydlí, co jí atd.). Část metodického materiálu o Vietnamu je doplněna příběhem vietnamského dítěte žijícího v České republice.

Na našich seminářích se na nás začali obracet pedagogové, že pokud neučí zeměpis a občanskou výchovu, tak že se jim ta „naše“ témata do výuky nevejdou, že nevědí, jak ta „naše“ témata mají uchopit – jak má takový matematikář učit o světovém obchodě?

Proto jsme v roce 2009 spolu s organizací Společnost pro FairTrade (dnes o. s. NaZemi) začali pracovat na metodickém materiálu **Svět do všech předmětů**. Publikace nabízí soubor 34 aktivit, které usnadní rozšíření výuky o globální rozměr do mnoha předmětů (např. český jazyk, zeměpis, občanská výchova, matematika, chemie, fyzika, anglický jazyk). Nabízí možnosti učitelům, kteří chtějí ve své výuce zohlednit průřezové téma *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*. Aktivita jsou rozděleny do šesti témat: *ekonomická globalizace, kulturní rozmanitost, přírodní zdroje, migrace, dětská práva a rozvojová spolupráce*.

V roce 2009 jsme vydali také dvě metodické příručky multikulturní výchovy s názvem **MULTI KULTI, menšiny v ČR**. Jedna je určená pro 2. stupeň ZŠ a druhá pro střední školy. *Metodické příručky představují život sedmi minorit žijících na území ČR (Čiňanů, Mongolů, Romů, Rusů, Ukrajinců, Vietnamců a obyvatel Zakavkazska). Každé menšině je věnována jedna kapitola, která je rozdělená na dvě části. První část slouží jako informační základ o zemi a kultuře, ze které menšina pochází (obecné informace o zemi, historie, kulturní zajímavosti země, důvody, proč její obyvatelé migrují, a život jejich příslušníků v ČR). Druhá část obsahuje metodický popis aktivit pro realizaci jedné vyučovací hodiny ke každé menšině.*

Jako poslední přibyla do naší vydavatelské knihovny metodická příručka, která spojuje témata GRV a metody zážitkové pedagogiky, s názvem **Globální rozvojové vzdělávání trochu jinak – outdoorové a zážitkové hry**.

Publikace nabízí dvanáct převážně outdoorových aktivit na konkrétní globální témata, jako jsou migrace, média a humanitární pomoc, komunitní rozvoj, lidská práva, udržitelný cestovní ruch atd. Příručka je určena pro pedagogy středních škol, kteří mohou popsané aktivity využít kromě běžných hodin ve škole i na lyžařských či adaptačních kurzech, školách v přírodě apod.

Průběžně doplňujeme nabídku výstavami, které si mohou pedagogové zapůjčit do svých škol a zatraktivnit tak ještě více svoji výuku.

Stejně radosti, jiné starosti – zahraniční rozvojová spolupráce ČR přináší fotografie z 8 rozvojových zemí (Zambie, Angola, Mongolsko, Moldavsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Jemen a Vietnam). Žáci se také dozvědí o hlavních principech a důvodech poskytování rozvojové spolupráce.

MULTI KULTI – menšiny v ČR se skládá ze 7 tematických bannerů věnujících se představení minorit, se kterými se žáci mohou v ČR setkat (Čiňané, Romové, Mongolové, Rusové, Ukrajinci, obyvatelé Zakavkazska a Vietnamci). Na bannerech lze nalézt informace týkající se zemí, odkud minority pocházejí, kulturních zvyků a zajímavostí.

Výstava **Globální problémy – aktuální výzvy dneška** představuje žákům globální problémy dnešního světa (nadměrná spotřeba, konflikty ve světě, poškozování životního prostředí, děti v ohrožení, základní vzdělání pro všechny, udržitelný způsob života, problematika nemocí, řešení problémů, chudoba ve světě a rovnost pohlaví). Výstava má za cíl informovat i zvýšit povědomí žáků o globálních otázkách, případně také ukázat cesty, jak se žáci mohou sami zapojit a pomoci čelit těmto problémům. Součástí výstavy je i jeden inspirační banner pro učitele, jak s globálními tématy pracovat ve výuce. Výstava je jedním z výstupů projektu Global Curriculum.

Kromě vydávání metodických publikací jsme se zaměřili na úzkou spolupráci s pedagogickými týmy vybraných škol.

V roce 2010 jsme v rámci 2 projektů – Global Curriculum (2010–2012) a Začleňování globálních a multikulturních témat do ŠVP na středních školách (2010–2011) – začali pracovat s pedagogickými týmy 15 základních a středních škol Olomouckého kraje. Naším cílem je vytvořit pedagogům takovou podporu, aby sami začleňovali témata GRV do své výuky. Nabízíme jim proto metodickou podporu v podobě přípravy lekcí, seminářů, společného učení, konzultací aj.

O dalších aktivitách ARPOKu se dozvíte na www.arpok.cz.

Lenka Dudková
ředitelka ARPOKu

Projekt Global Curriculum

aneb Jak začleňovat globální témata do vzdělávacích kurikul

Projekt Global Curriculum si klade za cíl systematicky začlenit globální rozvojové vzdělávání (jeho obsah i metody) do výuky jednotlivých předmětů v rámci formálního vzdělávání. Pro dosažení tohoto cíle byl vytvořen koncept, který krok za krokem popisuje postup, jenž byl implementován na 40 pilotních školách v pěti partnerských zemích projektu. Tento koncept je definován jako „*Model začleňování GRV do výuky na školách*“.

Následující kroky jsou námětem pro ostatní školy, jak začít se systematickým začleňováním GRV do svých kurikul.

Krok I: Vytvoření GRV týmu na škole

- Klíčové osoby.** Nejdříve je nejdůležitější identifikovat klíčové osoby školní komunity pro zahájení procesu:
 - ~ vedení školy (pro získání podpory „*shora*“)
 - ~ klíčoví pedagogové (formální a neformální lídři, tzv. „*nosiči ideje*“)
 - ~ administrátor školy
 - ~ studentské/rodičovské organizace (případná spolupráce)
- Vytvoření školního týmu** (nejčastěji tým pedagogů, záleží na konkrétní škole); velikost týmu se odvíjí od velikosti školy, nejméně by měl pokrýt 5 předmětů, platí však, že čím více pedagogů a čím větší pokrytí kurikula, tím lépe. Dobré je do procesu zapojit jak zkušené, tak začínající pedagogy. Je taktéž doporučeno pravidelné setkávání týmu, např. jednou týdně.
- Určení koordinátora.** Každý tým si zvolí svého koordinátora, v některých případech si koordinátor vybral své kolegy do týmu sám. Rolí koordinátora je udržovat myšlenku živou, motivovat své kolegy, plánovat setkání, dohlížet na plnění úkolů a komunikovat s ostatními aktéry.
- Sepsání smlouvy.** S každou školou, s jejím vedením, byla podepsána *Smlouva o partnerství a vzájemné spolupráci*, ve které jsou definovány práva a povinnosti smluvních stran (školy a ARPOKu), stejně jako finanční ujednání.
- Výběr způsobu, jak začleňovat GRV.** Školní tým si vybral způsob, jak začleňovat GRV do výuky. Nejčastěji byla vybrána možnost začleňovat témata GRV do jimi vyučovaných předmětů. Aktivita mohly být určeny pro určitou třídu, stejně tak mohly být implementovány průřezově věkovými skupinami. Školní týmy mohly plánovat také celoškolské či mimoškolské aktivity.

Krok 2: Mapování kurikul z hlediska začleňování GRV

Model Global Curriculum je nový a inovativní koncept, který zohledňuje 3 různé přístupy nahlížení na kurikulum:

1. Obsahové hledisko

Na počátku projektu se pracovalo s britským modelem 8 dimenzí globálního vzdělávání (viz příloha na CD). Na jaře roku 2011 byla schválena Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015, a proto jsme se v ČR rozhodli upustit od společného britského modelu, následovat strategii, a podpořit tak proces zahájený v naší zemi. V mapování kurikul jsme se opřeli o témata GRV definovaná NS GRV:

- **Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa**
 - ~ ekonomická globalizace (včetně světového obchodu a etického spotřebitelství)
 - ~ kulturní, sociální a politická globalizace
 - ~ migrace ve světě
 - ~ mezinárodní instituce
- **Lidská práva**
 - ~ základní lidská práva
 - ~ dětská práva
 - ~ diskriminace a xenofobie

- ~ demokracie a dobré vládnutí
- ~ rovnost mužů a žen

• Globální problémy

- ~ chudoba a nerovnost ve světě
- ~ nízká vzdělanost
- ~ zdravotní problémy
- ~ podvýživa a hlad
- ~ nedostatek nezávadné vody
- ~ zhoršující se životní prostředí
- ~ populační růst
- ~ konflikty a násilí ve světě

• Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

- ~ rozvoj, jeho pojetí a kulturní podmíněnost
- ~ rozvojové cíle tisíciletí
- ~ historie, motivy, principy humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- ~ aktéři mezinárodní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce
- ~ aktivity České republiky a EU v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce

2. Rozměrové hledisko

Zde se jedná o snahu zapojovat globální rozměr do výuky všude, kde je to možné. Nahlížet na učební látku z globální perspektivy, vnímat ji v souvislostech, zapojovat globální dimenzi nejen do nových lekcí, ale i nahlížet na již učené novými očima a zprostředkovat žákům více úhlů pohledu.

3. Metodicko-didaktické hledisko

Globální rozvojové vzdělávání je specifické nejen svým obsahem, ale také formou, jakou je obsah sdělován. Žák je aktivizován při učebním procesu a sám je řídicí jednotkou vlastního vzdělávání. Z tohoto hlediska pedagog hledá cesty, jak neefektivněji začleňovat globální témata do výuky.

Následovat zmíněná hlediska znamená nejen hledat možnosti pro jednotlivé předměty, ale hledat v daných tématech i mezipředmětové vazby a propojovat jednotlivá učební témata. Je nezbytné, aby sami žáci vnímali globální dimenzi napříč předměty a v životě školy jako takové. Jedná se tudíž o cyklický proces, který by měl být opakován tak, aby se natrvalo usadil v životě školy.

V průběhu projektu vznikly podrobné analýzy osmi vzdělávacích kurikul – českého jazyka, anglického jazyka, německého jazyka, matematiky, dějepisu, občanské výchovy, zeměpisu a přírodopisu. Analýzy jsou součástí CD.

Krok 3: Reflexe

- ~ Co chceme žáky učit o světě, ve kterém vyrůstají? Jak naplánovat to, aby znalosti, dovednosti i postoje, které vnímáme jako klíčové, byly v souladu s Rámcovým a Školním vzdělávacím programem?
- ~ Kde všude již začleňuji témata GRV ve své výuce? Jak komplexně jsou propojena? Jakých metod využívám? S jakými dalšími předměty jsou propojena? Kde ještě by mohla být globální témata začleněna?
- ~ O čem by se chtěli učit žáci? Která témata je zajímají? Jak propojit jejich každodenní starosti a radosti s tématy GRV? Nebojme se žáků zeptat na to, co je zajímavé!
- ~ Kdo další má zkušenosti se začleňováním globálních témat do výuky? Kolega? Partnerská škola? Nezisková organizace?
- ~ Kde všude můžu najít informace? Které webové stránky, materiály, semináře existují a mohou mě inspirovat v mé práci?

Krok 4: Vytvoření akčního plánu

Každý z pedagogů zapojených do projektu si vytvořil svůj vlastní akční plán, který obsahuje soubor plánovaných aktivit spolu s jejich charakteristikami: název, cíl, stručný popis, délka, cílová skupina, zařazení v průběhu roku. Dokument je živý a pedagog si jej dle potřeby upravuje, přidává aktivity reagující na

současné dění ve světě či ty, které jej napadají během roku, a naopak vypouští ty, na které z časových důvodů nevyšlo. Na konci školního roku tak má přehled o uplynulém roce a při plánování příštího roku může vycházet z nabytých zkušeností. Dalším nástrojem jsou evaluační formuláře, které pedagogové zpracovávali po každé realizované aktivitě. Evaluační formuláře slouží pro vlastní zhodnocení lekce i jako materiál pro plánování té příští.

Krok 5: Podpoření procesu na školách

Proces na školách byl podpořen těmito aktivitami:

- **Semináře:** pedagogové pilotních škol se účastnili seminářů na jimi zvolená témata vedených odborníky na GRV, v průběhu školních let 2010/2011 a 2011/2012 bylo v ČR realizováno 15 seminářů, kterých se zúčastnilo 225 pedagogů.
- **Konzultace:** v průběhu projektu využívali pedagogové v rámci konzultací těchto služeb: příprava podkladů a námětů aktivit k tématům GRV, zapůjčení materiálů z knihovny ARPOKu, společné učení na školách, ukázková hodina spolu s rozborem, hospitace a rozhovory.
- **Didaktické materiály:** každý tým obdržel prostředky pro nakoupení pomůcek relevantních pro výuku GRV.
- **Webové stránky:** prostřednictvím webových stránek mají učitelé možnost sdílet zkušenosti se začleňováním GRV ve výuce, jsou zde zveřejněny jejich akční plány, aktivity a aktuality z dění na školách. Více na www.globalcurriculum.net.
- **Studijní cesty:** studijních cest do Velké Británie a do Beninu se zúčastnili koordinátoři školních týmů všech 40 pilotních škol. Společně měli možnost sdílet zkušenosti se začleňováním GRV do výuky a možnost seznámit se se specifiky navštívených zemí.

Krok 6: Evaluační proces

Evaluaci vnímáme jako nedílnou součást celého procesu. V rámci projektu jsme využívali několika nástrojů: řízených i neformálních rozhovorů s pedagogy pilotních škol, hospitací, evaluačních formulářů pro zhodnocení vyučovaných lekcí učitelem, další pro zhodnocení žákem, evaluační formuláře pro zhodnocení seminářů či studijních cest. Součástí projektu je i závěrečná externí evaluace.

Nikdy se však nesmíme přestat ptát: Co se žáci doopravdy naučili? Jak bylo snažení úspěšné? S jakými překážkami se potýkáme? Co pro příště změnit a jak?

Krok 7: Budoucí vývoj: další kroky

Díky dlouhodobému procesu na škole roste povědomí pedagogů, vedení školy i žáků o globálních tématech a je nasnadě, že přijdou nové výzvy, a to jak nabyté zkušenosti využít ve svém životě, jak se stát aktivní součástí společnosti či jak napomáhat k harmonickému rozvoji na lokální i globální úrovni. Proto je GRV nikdy nekončící proces bez předem definované cesty.

Franz Halbartschlager, Kristýna Tillová

Globální rozvojové vzdělávání v jednotlivých předmětech

Záměrem projektu Global Curriculum bylo zapojit tematiku globálního rozvojového vzdělávání do všech předmětů. V této kapitole se seznámíte s analýzami vzdělávacích kurikul, můžete se tak přesvědčit, že globální rozvojové vzdělávání má své místo opravdu ve všech vzdělávacích oblastech.

Žijeme v době globalizace, na tento jev je třeba promptně reagovat i ve výuce, v rámci udržitelného rozvoje připravovat žáky na nástrahy a výhody globalizovaného světa, na hodnotu a také zodpovědnost každého jedince.

Témata globálního rozvojového vzdělávání patří jak do hodin zeměpisu, dějepisu, výchovy k občanství a cizího jazyka, tak do výuky výtvarné, tělesné i hudební výchovy, českého jazyka i přírodopisu. I zde mají tato témata své místo. I zde můžeme skrze ně žáky rozvíjet a vést je k větší toleranci, ohleduplnosti a respektu.

V současné době má už každá škola vypracovaný svůj Školní vzdělávací program, začleňovat problematiku GRV do výuky se tedy může jevit jako jakýsi nadstandard, přesto GRV v sobě spojuje všechna průřezová témata. Problematiku GRV můžeme implementovat do všech průřezových témat, ale také ji ve všech průřezových tématech můžeme objevit, není to tedy něco nového. Spíše vede k jasnému cíli a konkretizuje již v Rámcovém vzdělávacím programu vymezené *přínosy průřezových témat v rozvoji osobnosti žáka* v oblasti vědomostí, dovedností a schopností.

Tato publikace by měla ukázat, jak jednoduše lze témata GRV zapojit do výuky, nabízí řadu metod a způsobů.

Máme mnoho možností, jak témata GRV realizovat v učebním procesu. Vedle pouhé zmínky o nějakém globálním problému v rámci širšího celku daného osnovami můžeme problematice GRV smysluplně věnovat celou hodinu, popřípadě připravit výuku v bloku, nebo vytvořit samostatný projektový den či integrovanou tematickou výuku. Vítanou možností jsou také exkurze, přednášky, filmová představení apod.

Nejjednodušší strategií začlenění problematiky GRV do výuky je zmínka, odbočka, malá digrese ve výuce směrem k celospolečenským hodnotám, směrem k tématům globálního rozvojového vzdělávání.

Mám-li v časově-tematických plánech zakomponováno, že v hodinách literatury šestého ročníku potřebuji v širším učebním celku *Dobrodružná literatura* hodinu dvě věnovat *literárnímu hrdinovi*, pak je nasnadě klást žákům takové otázky, které povedou k prohlubování jejich povědomí i o oblast GRV. Žák nejen že popíše hrdinův vzhled, charakterizuje jeho vlastnosti, ale zabývá se také jeho začleněním do společnosti, jeho odpovědností vůči kolektivu, vůči svému okolí a vedle toho si sami žáci v rámci průřezového tématu Osobnostní a sociální výchovy mohou stanovit i svoje životní priority, svoji cestu, jak se stát hrdiny. Za kvalitního pedagoga vedení bude mít taková práce jistě zajímavé výstupy, které je v reflexní části hodiny možné konfrontovat s Rozvojovými cíli tisíciletí (což je jedno z témat globálního rozvojového vzdělávání). Tímto způsobem se dotýkáme nejen témat GRV, ale také naplňujeme průřezová témata a výstupy etické výchovy. Plně však realizujeme své tematické plány, které máme vypracovány na základě svého Školního vzdělávacího programu.

Taková práce se může jevit jako složitější, učitel si předem musí hodinu připravit, musí si stanovit cíle, kterých chce hodinou dosáhnout, a to jak cíle vzdělávací, tak cíle výchovné. Přesto, i když větší část hodiny žáci pracují mimo základní učebnicový text, se rozvíjí nejen osobnost žáka, ale také jeho jazykové a čtenářské schopnosti, žák se učí o textu přemýšlet, učí se aplikovat získané informace a postřehy do svého osobního života, osobnostního rozhledu.

Stejně jako u čítankových textů, které nám slouží k pochopení, charakteristice a zosobnění hlavního hrdiny daného příběhu, můžeme aplikovat témata GRV v čítankových textech o přírodě (v následné analýze vzdělávacích kurikul pro český jazyk a literaturu opět šestý ročník), v paratextové části pak můžeme odkrývat na základě informací a vjemů z textu environmentální a ekologické problémy současného světa. Žák může i v lyrických textech rozklíčovat základní slova vedoucí k pochopení dokonalého vztahu člověka ke krajině, hodnotit svůj postoj ke světu, k životnímu prostředí (environmentu), stanovit si určité osobní zásady a kritéria ve vztahu k přírodě.

Jako skvělá metoda realizace témat GRV se nám osvědčila integrovaná tematická výuka nebo také projektový den. Obě tyto metody jsou velmi náročné na přípravu, ale efekt za to stojí.

Mnozí pedagogové oba termíny neprávem slučují, nerozlišují mezi jednotlivými typy výuky. Integrovaná tematická výuka řeší daný problém jakoby v učebních blocích, v učebních celcích, je dáno téma, kterému se každý ve svém oboru nějakým způsobem věnuje. Výsledkem integrované tematické výuky je pak nějaký výstup (plakát, zápis, pracovní list).

Projektové vyučování je mnohem složitější metodou. Je to komplexní metoda umožňující žákům zažívat nové role, řešit problémy, dotýkat se reality, propojovat a spojovat poznatky ze všech oborů při užitečné a smysluplné práci. Během projektového dne by měl každý žák dostat prostor k seberealizaci, měl by být motivován k samostatné i kolektivní práci, měl by být veden k přemýšlení v souvislostech a zadaný úkol by měl řešit systematicky. Už podle uvedené stručné charakteristiky této metody je jasné, že vytvořit podmínky k projektovému vyučování je velice obtížné (organizace, prostor, jiná práce studentů, jiný způsob hodnocení). Přesto je to cesta moderního, efektivního vyučování, na níž žáci poznávají nejen svět, ve kterém žijeme, ale také sami sebe, své možnosti a limity. Zatímco během integrované tematické výuky žáci pracují na výstupu, během projektového dne tvoří konečný *produkt*, ten by měl být určený veřejné prezentaci. Může to být časopis, internetové stránky, naučná stezka, výstava, plán nějaké další činnosti apod.

Jednoduše se produkty projektové výuky plánují u ekologických témat (např. billboard proti nadbytečné automobilové dopravě, plakáty upřednostňující zdravý životní styl nebo výstava o třídění odpadů...), složitější je dosáhnout produktu u témat lidských práv. Možnosti se nabízí, nejčastěji to může být článek v místních novinách či na školním webu nebo charitativní či humanitární čin či sepsání charty, v níž se sami žáci dobrovolně přihlásí ke způsobu chování, který je podle nich ten správný, nediskriminující, tolerantní a demokratický (např.: *Jak bych chtěl, aby se ke mně chovali jako k emigrantovi, jak se chci a můžu já chovat, dívat na imigranty*).

Na řadě škol už touto cestou vznikly projekty adopce na dálku nebo realizace sportovního odpoledne pro mentálně postižené děti apod.

Jako velmi důležitý bod projektové výuky vnímám *setkávání*. Tedy kontakt. Nejen setkávání se spolužáky z jiných tříd či ročníků (většinou se během projektového dne vytvoří skupiny napříč ročníky) či setkávání se sebou samým (poznávání, co mi je a není milé, co mi vyhovuje, co mi vadí, čemu rozumím, kde mám mezery, s čím a kým mám problémy apod.), ale především setkání s odborníky na danou problematiku, diskuse s nimi, či dokonce setkání s účastníky daného problému (probírám-li problém emigrace/imigrace, pozvu přímo do tříd imigranty či emigranty, probírám-li světová náboženství, pozvu do školy zástupce jednotlivých náboženství, probírám-li romskou problematiku, vedle sociálních pracovníků, kteří pracují s touto menšinou, bych si měl pozvat i příslušníky této menšiny).

Během projektové výuky je kladen velký důraz jednak na kritickou práci s materiály – tedy na práci s informacemi, jednak na prožitek. Prožitek může být naplněn již setkáním s účastníkem daného tématu, tedy hostem, nebo reflexí nějakého dokumentu či filmu, nejsilnější prožitek je ovšem během dramatizace, vžívání (na základě jasně stanovených pravidel a charakteristik rolí žáci např. odehrávají rozhodnutí rodiny emigrovat, pocity člověka napadeného skinheady, situaci v rodině žijící na existenciálním dně...).

Jednoznačně je metoda projektového vyučování jednou z nejzajímavějších, nejzáživnějších a nejefektivnějších, ale také bohužel jednou z nejnáročnějších. Pedagogové bohužel nemají k dispozici téměř žádnou metodiku či příručku, která by jim poradila, která by je navedla nebo kde by už vše měli k realizaci nachystáno. Příprava a realizace projektového dne tak zabere pedagogům velmi mnoho času a pubertální nadšení není asi vždy dostatečnou satisfakcí. Přesto by byla chyba ztrácet chuť a entuziasmus do další takové práce.

Během klasické výuky, v níž chceme realizovat témata GRV, ale také během integrované tematické výuky či projektové výuky je nevhodnější zapojovat metody kritického učení, tedy metody RWCT.

S celou škálou těchto metod a jejich aplikacemi se můžete seznámit v následujících analýzách vzdělávacích kurikul. Tak například v českém jazyce pro sedmý ročník u tématu Lidová slovesnost, Světové báje a mytologie a Pohádka máme v nabídce hned několik metod kritického myšlení: čtenářská dílna (četba lidové slovesnosti z různých koutů světa, následné sdílení), pětílístek, diamant, dramatizace, myšlenková mapa, ilustrace.

Obdobně v osmém ročníku je vhodné například s jedním textem z tematické oblasti Šoa pracovat metodou „*čtení s předvídáním*“. Probíraný text je nutno si předem rozčlenit na několik částí a ke každé části si připravit několik otázek. V paratextové rovině můžeme s žáky rozebírat důvody chování hlavních protagonistů, působení okolností, prostředí, doby, vztěžení se – s jakou postavou soucítím, jaká mi je blízká a čím, jak bych se zachoval já v této situaci... Žáci dále předvídají další vývoj, ten se dozví z četby následující části textu, na niž zase reagují diskusí, debatou a odpověďmi na připravené otázky učitele. Metodou RWCT „*podvojný deník*“ si pak každý žák vybere určitou část textu (citát), kterou vlastními slovy okomentuje, vepíše své postřehy, pocity, informace a svá předsevzetí. Celá probíraná látka může být završena domácí prací s médii – hledání příkladů xenofobie, rasismu a antisemitismu v současném světě, po prezentaci ve výuce se žáci mohou pokusit pojmenovat příčiny a důvody takového jednání i v moderní době a následně vyhodnotit své postoje, své názory, svá předsevzetí, své vzkazy protagonistům textu.

V šestém ročníku v tematickém celku *Dopis* (učivo *Dopis kamarádovi, blízké osobě*) můžeme krásně realizovat mezipředmětové vztahy v hodinách slohu. Žáci dostanou úkol napsat dopis „*kamarádovi*“ z jiného koutu světa. Jejich úkolem bude pokusit se představit svoji zemi, svůj kraj, svoji obec, domov, svůj způsob života, čím se jejich způsob života odlišuje od ostatních spolužáků ze třídy, čím se nejspíš odlišuje od způsobu života vrstevníků z jiných zemí. Vybraný stát, kontinent, kam by jejich dopis měl směřovat, by si měli předem prostudovat, zjistit základní informace (jazyk, náboženství, způsob života, kulturní zvláštnosti...), aby mohli v dopise na tyto informace navázat, položit několik otázek, demonstrovat zájem o jinou kulturu, jiný způsob života. V průběhu práce by si učitel společně se žáky měl stanovit jasná kritéria formy dopisu, vedle rozsahu dopisu a jeho obsahu by se měla společně kodifikovat forma a znění. V tom pomůže párové čtení – žáci si navzájem vymění své texty, snaží se číst dopis očima adresáta, poukazovat na místa, která se mohou někomu osobně dotknout, mohou urazit, nebo slova a slovní spojení, která lze lépe formulovat, aby vyzněla jednoznačně. Žáci tak prohlubují svou empatii, komunikační cit, mezipředmětovými přesahy si rozšíří či ukotví geografické znalosti, na závěr mohou část dopisu přeložit do anglického jazyka, čímž se procvičí v komunikaci v cizím jazyce. Díky projektu Global Curriculum mohlo deset škol z ČR navázat vztah s dalšími školami v různých koutech světa (např. i Brazílie, Benin), dopis formou mailu tak může být skutečně doručen konkrétnímu adresátovi a pisatel může vzápětí dostat odpověď. Mohou tak vznikat nová přátelství, v době Facebooku to není zas tak složité, a poznávání kultur, jejich tolerance a touha se o sobě něco dozvědět se může rozvíjet po malém školním impulsu už samostatně a volně.

Přesto má realizace témat GRV ve výuce i své nástrahy. Nedostatek času, chuti, znalostí, materiálu a nápadů vede učitele ke stagnaci. Je dobré, když vedení školy podporuje své pedagogy v dalším vzdělávání, motivuje je k nadstandardní práci a dokáže vhodnými prostředky takovou práci ohodnotit.

Řada témat integrovaných pod hlavičkou GRV v některých žácích či rodičích může způsobovat negativní reakce, odmítání. I to by nemělo učitele brát chuť, ale vést jej k schopnosti rozumně na tyto odezvy reagovat, očekávat je a být na ně připraven, během výuky být co možno nejvíce objektivní, k probíraným situacím a informacím se stavět kriticky, tedy být schopen podívat se na situaci z mnoha úhlů pohledu a k tomu vést i žáky. Vedle toho by každý odborník, a tedy i učitel, měl být schopen obhájit své názory, postavit se zodpovědně a sebevědomě za svou práci, umět vyslechnout jiné názory a ostře, ale slušnou formou se proti nesmyslným výtkám ohradit. Osobně jsem se s nevhodnou reakcí rodičů setkal po úspěšném projektovém dni zaměřeném na menšiny v ČR, konkrétně na romskou menšinu – jedněm rodičům vadilo, že se žáci prý dozvěděli málo negativ a příliš mnoho nepravdivých pozitiv – že se setkali během výuky se slušnými Romy a ne se zloději... Tehdy mi to vzalo chuť se pouštět do jakékoliv podobné práce, do ožehavých témat reflektujících aktuální společenské problémy. Ale samotný Rámcový vzdělávací program nás vede k povinnosti zapojovat do výuky aktuální problémy, a tak na ně společně s žáky reagovat, rozvíjet tím neustále jejich postoje a hodnoty, které jim mnohdy právě rodina odepře, naplňovat tak žákovské klíčové kompetence. Jinými slovy, žáky rozvíjet a vzdělávat komplexně. Pokud tedy svou práci děláme zodpovědně a s čistým úmyslem a svědomím, doufám, že nás žádná negativní reakce nerozhodí a nevezme nám chuť pracovat :). Ale i to se musí člověk neustále učit.

Přeji hodně sil během rozvoje žáků cestou témat globálního rozvojového vzdělávání, přeji hodně sil a sebeuznání v procesu výchovy a modelování naší společnosti!

Mgr. Jiří Vymětal
ZŠ a MŠ Horka nad Moravou

Projektové dny na Základní škole v Nemilanech

Základní škola v Nemilanech u Olomouce je menší škola vesnického typu (t. a 2. stupeň má samostatnou budovu), kterou navštěvuje přibližně 200 dětí. Většina projektových dnů, které u nás probíhají, se tedy koná buď v konkrétní třídě (ročníku), nebo v konkrétní budově, přičemž se zapojí více ročníků.

Již několik let je v naší škole tradicí pořádat každý měsíc po celý školní rok jeden projektový den, do kterého se zapojují všichni žáci 5.–9. tříd. Tyto projektové dny mají různá zaměření, většina souvisí s danou roční dobou či přímo měsícem, ve kterém se odehrává – např. v prosinci se konají vánoční dílny či v červnu letní sportovní olympiáda. Vzhledem k tomu, že se naše škola zapojila do projektu Global Curriculum, vymysleli jsme několik nových projektových dnů tak, aby svým obsahem, volbou úkolů a celkovým zaměřením spadaly právě pod cíle projektu. Ve školním roce 2011/2012 se tak konaly projektové dny Den Země a Den kulturní rozmanitosti. V předešlém školním roce Den jazyků.

Organizace projektových dnů

Za několik posledních let jsme propracovali organizaci projektových dnů (přesuny žáků, formování skupin, skupinové spolupráce i absolvování jednotlivých úkolů), na kterou si navykli učitelé i žáci, a tak není problémem s jejich realizací.

Pro každý projektový den jsou žáci 5.–9. tříd rozděleni do skupin po 10–12 žácích, přičemž v každé skupině se sejdou žáci ze všech tříd, skupiny jsou promíchány, setkají se žáci různých věkových skupin. Tento systém zvolili pedagogové záměrně, žáci různých ročníků se tak více poznají a učí se spolupráci. Systém se nám osvědčil, starší pomáhají mladším, mladší jsou snaživější a učí se od starších, čímž se děti vzájemně obohacují. Rozdělení žáků do skupin probíhá vždy na poradě k projektu, jména žáků do jednotlivých skupin navrhuje samotní třídní učitelé, přičemž dbáme na to, aby se nepotkali žáci, kteří se vyloženě nemají rádi, mají mezi sebou konflikty atd. Dále se snažíme „vyrovnat“ jednotlivé skupiny znalostně. Dbáme na to, aby byly skupiny co nejvíce „spravedlivé“ a „vyrovnané“. Tato práce je obvykle poměrně časově náročná, ale nese své ovoce.

Rozdělení do skupin pak několik dní před projektem vystavíme na viditelném místě ve škole, což je žáky netrpělivě očekávaný moment, protože se dozvědí, s kým budou během projektu spolupracovat. Žákům není povoleno se samovolně mezi skupinami měnit.

Takto sestavené skupiny se pohybují po jednotlivých stanovištích dle časového rozpisu, čas hlídají sami žáci i vyučující na jednotlivých stanovištích. Práce na každém stanovišti trvá přibližně 25 minut. Každé stanoviště je jinak zaměřeno, žáci na něm plní připravené úkoly, učí se jinou formou než při klasické výuce. Celý projektový den trvá zhruba 5 vyučovacími hodinami, započítána je také velká přestávka (cca 20 minut). Stanovišť bývá 8–10, každá skupina musí absolvovat všechna stanoviště.

Úvod projektového dne

Na začátku projektového dne se schází všichni žáci i vyučující v jedné místnosti, např. v tělocvičně, kde vedoucí projektu (v naší škole vždy jeden z vyučujících) projektový den zahájí, vydá obecné pokyny a připomene organizaci dne. Poté přečte členy jednotlivých skupin a žáci se do těchto skupin rozdělí. V každé skupině určí žáci mezi sebou vedoucího, který dostane časový rozpis, kdy a na které stanoviště skupina jde a kde se stanoviště nachází (obvykle v jednotlivých třídách). Vedoucí skupiny obdrží také list, na který se mu podepisují jednotliví učitelé, čímž stvrzují, že skupina dané stanoviště absolvovala. Pak se žáci rozejdou po stanovištích, mezi nimiž se v průběhu dne pohybují sami. Žáci v naší škole jsou na daný systém navykli a s jejich pohybem po škole není problém, navíc na každé stanoviště se musejí dostat včas, aby stihli splnit úkoly, a také proto, aby se po nich vyučující nezačal shánět.

Stanoviště

Každé stanoviště má na starost jeden vyučující, tematicky je často blízké jeho oboru. Učitel žáky přivítá, vysvětlí jim práci, případně je rozdělí na menší skupinky. Pak sleduje práci žáků, pomáhá, radí, vede. Pokud žáci práci splní, může je odměnit (při projektech např. používáme systém razítek: 3 za velmi dobrou práci, 1 za průměrnou práci). Učitel také hlídá, aby se žáci včas přesunuli na další stanoviště. Na závěr si ověří jejich znalosti či dovednosti získané na stanovišti (nejčastěji shrnutím činnosti a doplňujícími otázkami).

Den kulturní rozmanitosti na ZŠ Nemilany

Tento projektový den se na naší škole konal v rámci projektu Global Curriculum. Projektový den proběhl v květnu 2012 a byl zaměřen na Afriku zejména proto, že dvě vyučující naší školy se zúčastnily studijní cesty do Beninu, odkud přivezly spoustu materiálů, ale také zkušeností a poznatků, které byly zúročeny nejen v tomto projektovém dni. Celý projektový den proběhl podle výše zmíněného popisu.

Cílem celého projektového dne bylo seznámit žáky s životem v Africe, přiblížit jim některé odlišnosti z běžného života obyvatel Afriky, připomenout si geografii afrického kontinentu, dozvědět se, na co si dát pozor jako turista, a získat nové znalosti o Africe.

Popis jednotlivých stanovišť

Bylo připraveno osm stanovišť, každé neslo svůj název, který byl napsán v českém jazyce a ve svahilštině, jako příkladu jednoho z jazyků, kterým se mluví na africkém kontinentě, přesněji v Keni a v Tanzanii. Po celý den hrála ze školního rozhlasu africká hudba (jeden z přivezených materiálů ze studijní cesty).

Stanoviště:

1. Pohádka	5. Herna
2. Nemocnice	6. Kvíz
3. Vlajka	7. Ulice
4. Mapa	8. Šatna

1. Pohádka

Nejdříve byli žáci rozděleni do menších skupinek, po dvou nebo po třech. Každá skupinka měla za úkol vymyslet pohádku pro africké děti, přičemž mohli použít známý klasický motiv pohádky, jen ho museli přizpůsobit běžné africké realitě – např. Karkulka nepotká vlka, ale lva. Na závěr si žáci navzájem pohádku přečetli, vyučující (češtinářka) jejich díla zhodnotila.

O Černé Karkulce

Bylo nebylo, kdysi dávno, tam někde v Africe nedaleko Čadu, žila jedna malá milá holčička jménem Karkulka. Jednoho dne šla Černá Karkulka za náčelníkem kmene, který bydlel daleko v poušti. Nesla mu pečenou surikatu. Cestou ji zastavil lev a zeptal se: „*Kampak jdeš, Karkulko?*“ Řekla: „*Nesu náčelníkovi jídlo.*“ Tak ji pustil. Karkulka šla a cestou si zpívala. Jakmile přišla k náčelníkově chýši, uviděla lva, který polykal náčelníka. Následně spolkl i ji. Naštěstí šel okolo šaman, lva očaroval a ten všechny vyzvracel zpět. Lva pak snědli a byli šťastní až do smrti.

2. Nemocnice

Zde se děti mohly dozvědět, jaké nemoci je mohou v Africe potkat a jak se proti nim bránit. Nejdříve nemoci sami žáci navrhovali (často se objevovaly AIDS, angína, horečka, žloutenka; naopak téměř nikdo neznal žlutou zimnici nebo břišní tyfus). Následně žáci dostali tabulku s nemocemi – v ní byly popsány příznaky, zda se lze očkovat, jaká je inkubační doba, zda je nemoc smrtelná, kdy a kde se nemoc objevila – žáci měli za úkol nemoc poznat a přiřadit její název. Po kontrole měli vybrat z nabídnutých zdravotnických potřeb a léků, co by si vzali jako turisté s sebou do tropické Afriky. Na závěr si žáci prohlédli mezinárodní očkovací průkaz a na prezentaci si vyzkoušeli, zda dokážou určit, co je na obrázku (objevoval se vir eboly, stužka jako symbol boje proti AIDS, Lékaři bez hranic, pravé neštovice atd.).

Stanoviště vedla vyučující, která byla na studijní cestě v Beninu, děti velice zaujalo vyprávění o očkování, možnost vidět mezinárodní očkovací průkaz i prohlédnout si krabičku od antimalarik.

3. Vlajka

Toto stanoviště bylo záměrně umístěno ve výtvarné učebně, vedoucí stanoviště (učitelka výtvarné výchovy) nechala děti vylosovat si vlajku jednoho afrického státu. Z přiložených dokumentů pak měly děti za úkol zjistit, o který stát se jedná, a najít ho na nástěnné mapě. Posléze dostaly pruh látky, na který vlajku nakreslily. Výsledky své práce pak vyvěsily na připravené šňůry natažené mezi stromy na školní zahradě.

4. Mapa

Dané stanoviště vedla učitelka zeměpisu, která si připravila velké výkresy (formát A1). Každá skupina měla za úkol přenést na výkres vybranou část mapy afrického kontinentu. Žáci tedy nejprve nakreslili hranice světadílů (vyučující jim pomohla předkreslením hranic tužkou, aby kresby na výkresech dobře navazovaly), pak do mapy zanesli největší řeky, jezera, města, přístavy, pohoří, pouště apod. Výkresy také vybarvili dle obvyklého zeměpisného značení. Po celou dobu měli žáci k dispozici zeměpisné atlasy i velkou nástěnnou mapu Afriky. Na závěr projektového dne byly výkresy slepeny k sobě a vytvořily tak velkou mapu Afriky.

5. Herna

Zde si nejdříve žáci vyzkoušeli tzv. *lidské pexeso*. Každý z nich dostal na krk cedulku s pojmem či krátkou větou, cedulku měl ale pověšenou na zádech, aby ji nemohl přečíst on sám. Úkolem žáků bylo spojit se do dvojic, které k sobě patřily, při celé hře se ale nesmělo mluvit. Některé skupiny hru zvládly docela rychle, došlo jim, že jeden z nich musí cedulky číst a přičleňovat žáky k sobě. Děti tak získaly dvojice – vždy pojem a jeho vysvětlení či bližší popis. Následně dvojice své kartičky přečetly a diskutovaly o nich s vyučující, která měla k dispozici další informace na připravených dokumentech. Mezi pojmy byly např. dvojice: národní park Serengeti – Joy Adamsonová, Dvůr Králové nad Labem – Josef Vágner, Sahara – největší poušť světa, sedm divů světa – pyramidy atd.

6. Kvíz

Stanoviště bylo umístěno ve třídě, ve které je interaktivní tabule s hlasovacím zařízením. Každý ze žáků dostal hlasovací zařízení, vyučující spustila připravený kvíz o Africe a žáci odpovídali na otázky – vybírali z daných odpovědí. Po každé otázce bylo vyhodnoceno skóre, žáci tak ihned zjistili, zda odpověděli správně. Ke každé otázce jim také vyučující řekla pár informací. Součástí kvízu byly otázky na znalosti, které se žáci dozvěděli na ostatních stanovištích.

7. Ulice

Stanoviště se nacházelo v tělocvičně. Vyučující tělocviku dětem připravila krátkou dráhu (pomocí kuželů a laviček), kterou musel každý ze žáků překonat s nějakou věcí na hlavě, tak jak je to běžné v některých částech Afriky, kde na ulici můžeme potkat Afričanky, které většinu věcí nosí na hlavě. Žáci zdolávali dráhu buď s několika knihami, s barelem vody nebo s hromádkou oblečení. Tohle stanoviště sklidilo u žáků velký úspěch.

8. Šatna

Na posledním stanovišti měli žáci k dispozici šátky, pruhy látek, barevné halenky, trička, pásky, korálky a náramky. Cílem bylo obléci vybraného spolužáka jako Afričana – zajímavé bylo sledovat, jakou představu mají samy děti o oblékání Afričanů. Hodně žáků se zahalovalo do šátků a pruhů látek, jako je běžné v muslimském světě, např. na severu Afriky. Dívky se vyzdobily spoustou barevných korálků a náramků, což reflektuje představu domorodého obyvatelstva Afriky. Poté si žáci mohli prohlédnout fotky obyvatel afrického Beninu, kde se lidé oblékají jak do barevných látek, tak také do „evropského oblečení“, do džínů a triček. Přítomný vyučující žáky nakonec v oblečení vyfotil.

Výstupy projektového dne

Z celého projektového dne vzniklo několik výstupů, které vytvořili samotní žáci. Jednalo se hlavně o velkou mapu Afriky, výstavu fotek oblečených žáků, zveřejněné výsledky kvízu, výstavu vlajek, kterými byly po projektu vyzdobeny šatny žáků, nebo pohádky, jež vyšly ve školním časopise.

O celém projektovém dni je také několik informací uveřejněno na webu školy (www.zsnem.cz), kde si lze prohlédnout i fotky z jednotlivých stanovišť. Žáci hodnotili tento projektový den jako velice zdařilý, úkoly na stanovištích je bavily, všichni pracovali s nasazením a dozvěděli se také mnoho nových informací. Sama hodnotím projektový den jako přínosný.

Mgr. Renata Pospiechová
garant projektového dne Kulturní rozmanitosti, ZŠ a MŠ Olomouc–Nemilany

Projekt Global Curriculum není jediným projektem v ČR, který se zasazuje o začleňování globálních témat do života školy. Průkopnickým projektem v této oblasti je projekt Světová škola vzdělávacího programu Varianty.

Jak vypadá Světová škola?

„Jsme na stejné lodi a ať je, co je, nezapomínejme na společný cíl – naučit děti vnímat celý svět s jeho nedostatky i genialitami. Prostě: snažit se z dětí udělat vzdělané a moudré lidi,“ říká pedagožka Marcela Kovaříková ze ZŠ Jana Babáka v Brně.

Tato škola se spolu s dalšími 14 školami v ČR a více než 150 školami v Evropě zapojila do mezinárodního projektu *Světová škola* vzdělávacího programu Varianty společnosti Člověk v tísni, o. p. s. Projekt fungoval v českém prostředí 6 let a je konkrétním příkladem začlenění GRV do běžných aktivit školy. Za toto období se vytvořila síť 20 škol, které intenzivně a dlouhodobě pracovaly na tom, aby se globální témata stala přirozenou součástí života školy.

Jelikož školy dnes čím dál více podléhají konkurenčnímu boji stejně jako jiné subjekty, je pro *Světové školy* velkou výhodou, že se mohou ve svých propagačních materiálech pyšnit právě touto značkou a odlišit se od ostatních škol. Prestiž znače dodává fakt, že ji podporuje ministr zahraničních věcí ČR pan Karel Schwarzenberg a je přijímána i dalšími nevládními organizacemi pracujícími v oblasti GRV.

Dnes může společnost Člověk v tísni, o. p. s., ve spolupráci s nevládními organizacemi nabídnout značku *Světová škola* každé české základní i střední škole, která o ni projeví zájem. Škola pak postupně s metodickou podporou těchto organizací prochází třemi základními kroky:

UČ SE – ZJIŠŤUJ – JEDNEJ.

Jednotlivé kroky:

1. **UČ SE** o daných tématech v různých předmětech. Úvodní aktivity ukazují žákům i pedagogům důležitost globálních témat a pomáhají jim pochopit, jak mohou pozitivně ovlivnit celosvětové problémy.
2. **ZJIŠŤUJ**, jak na tom škola a vaše lokalita je vzhledem k vytyčeným problémům, neboli proved' průzkum v místě školy. Aktivity se soustředí na šetření zaměřené na různé globální problémy, které žáci využijí ke zjištění, nakolik jejich škola přispívá k řešení vybraných problémů.
3. **JEDNEJ**, nebo-li uskutečni akci, která přispěje k řešení nebo zvýšení povědomí o vybraném globálním problému. Aktivity vedou žáky k využití výsledků šetření (viz krok 2). Žáci iniciují ve své škole akci vedoucí k pozitivní změně. Součástí realizace tohoto kroku je mimo jiné příprava akčního plánu, přijetí určitých opatření a vyhodnocení jejich dopadu.

Ve *Světové škole* se žáci učí nejen znalostem o tématech, ale především potřebným dovednostem uplatnitelným v běžném životě. Žáci se při realizaci akcí učí plánovat, spolupracovat v týmu, oslovují potenciální partnery, medializují akci apod. Zároveň se formují jejich postoje vedoucí k zodpovědnému aktivnímu občanství.

„Naše škola oceňuje možnost se prostřednictvím akcí pořádaných pod záštitou Světové školy zviditelnit. Naši studenti se naučili organizovat, plánovat a vystupovat před veřejností, tyto zkušenosti využijí určitě i ve svém dalším profesním životě.“

Lucie Popovičová, Sportovní gymnázium Vrbno pod Pradědem

Zkušenosti s prací se školami ukazují, že cíle i obsah globálního rozvojového vzdělávání (GRV) jsou abstraktní a zdánlivě vzdálené. Světová škola vychází z filozofie, že každá škola má velký potenciál být aktivním členem komunity, jejíž je součástí, a tak přispět k řešení i na první pohled dalekých problémů uspořádáním místní akce s partnery školy.

Žáci se nejsnáze učí porozumět souvislostem ve světě prostřednictvím toho, co znají nebo mohou poznat ve svém blízkém okolí. A právě škola může hrát významnou roli v životě celé obce či jiné komunity, kde spolupráce mezi institucemi a subjekty může přinést pozitivní změnu všem občanům. Výchozí metodologie je založena na učebních metodách využívajících zapojení účastníků (participatory rural appraisal

techniques – PRA). Ty byly primárně vytvořeny pro potřeby rozvoje v ekonomicky méně rozvinutých zemích, jejich využití je však široké. Povzbuzují lidi ke společnému vymezování témat podstatných pro jejich život. V případě projektu Světová škola využívají tyto metody škálu učebních stylů postavených na aktivním zapojení žáků do výuky a řadu vizuálních pomůcek. Cílem metodologie je vést studenty k porozumění daného tématu či problému, ke stanovení osobní role v komunitě a k odpovědnému chování a jednání.

Naplňování jednotlivých kroků je zvládnutelné v běžných podmínkách každé školy, pokud se v ní najdou motivovaní pedagogové, kteří pak dále vzbudí zájem o globální témata u svých žáků a poskytnou jim podporu při uskutečnění konkrétních akcí.

Projekt byl příležitostí konkrétně a dlouhodobě pracovat na začleňování GRV do výuky. Zároveň bylo definováno pět kritérií reflektujících cíle, principy a témata GRV. Jejich splnění je dnes podmínkou pro získání certifikátu.

1. Témata globálního rozvojového vzdělávání jsou součástí života školy
2. Škola veřejně prezentuje svoji činnost v oblasti globálního rozvojového vzdělávání
3. Škola sleduje problémy v místě školy, které mají globální dopad
4. Škola navrhuje způsoby řešení vybraných místních problémů s globálním přesahem
5. Škola pořádá místní akce, které přinášejí pozitivní změny

Každé z kritérií má definované přesné indikátory. Pokud má škola zájem se do programu *Světová škola* zapojit, je po celou dobu zapojení individuálně metodicky podporována a provázena procesem tří kroků UČ SE – ZJIŠTUJ – JEDNEJ.

Školy, které dnes již mají titul Světová škola, daly najevo, že chtějí přinášet svým žákům vzdělání, které jim pomůže orientovat se v dnešním světě, porozumět jeho fungování a aktivně se zapojit do jeho spoluvytváření. Dále existuje mnoho škol, které podobné přístupy ve své škole praktikují a chtějí více rozvíjet nebo jsou teprve na začátku, ale považují tento přístup za důležitý. Právě těmto školám nabízí nevládní organizace svou metodickou expertizu a certifikát, který zastřešuje celoškolský globální přístup.

Shrnutí proběhlých aktivit i s konkrétními příklady aktivit *Světových škol* jsou k dispozici na www.varianty.cz/svetovaskola.

I české školy mohou být světové!

Mgr. Eva Vernerová

Vzdělávací program Varianty, Člověk v tísni, o. p. s.

ARPOK je jednou z organizací, které se do projektu a certifikace škol v roce 2012 zapojily.

**světová
škola**
ve světě i doma
VARANTY

Evropa — Česká republika

SOUČASNÝ SVĚT

Aktivita nabízí žákům jiný pohled na Afriku a Evropu – žáci nabízejí bohatým Afričanům dovolenou v levné, chudé Evropě.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » český jazyk – komunikační a slohová výchova,
- ~ průřezová témata:
 - » multikulturní výchova – multikulturalita,
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa – kulturní, sociální a politická globalizace,
- ~ globální problémy – chudoba a nerovnost.

Cíle:

- ~ žák zhodnotí vliv médií na utváření názorů na Afriku,
- ~ žák analyzuje možné vývoje budoucnosti,
- ~ žák oceňuje evropskou kulturu a vyzdvihuje její specifika,
- ~ žák pracuje s vlastní fantazií, kreativně spojuje slovo a obraz,
- ~ žák ve dvojici vytvoří reklamní plakát.

Věk žáků: 13–15 let.

Typ aktivity: brainstorming, prezentace, samostatná práce, práce ve dvojicích.

Časová náročnost: 2 × 45 minut.

Prostředí a potřebné vybavení: třída, popř. audiovizuální technika.

Potřebný materiál: papíry, výtvarné potřeby, časopisy a prospekty cestovních kanceláří, nůžky, lepidlo.

Instrukce:

- ~ Žáci nejdříve na základě brainstormingu jmenují vše, co je napadne, když se řekne Afrika, následně podobně, když se řekne Evropa.
- ~ Zapisujte návrhy na tabuli a navažte diskuzí:
 - » Proč se nám v souvislosti s Afrikou vybaví nemoci, copak v Evropě nejsou?
 - » Žijí chudí lidé v Africe i v Evropě? A bohatí?
 - » Z čeho pramení naše názory (předsudky), odkud získáváme informace o Africe?
 - » Jaký vliv na nás mají média?
- ~ Následně se přeneste se žáky do dalšího století a povězte jim příběh o podobě současného světa (viz Příloha č. 1: *Současný svět*).
- ~ Vyzvěte žáky, aby odpověděli na tři otázky (nejlépe každý sám na papír). Otázky:
 - » Jak se ti taková představa (ne)líbí a proč?
 - » Je možné, že se tohle stane? Jakým způsobem by k tomu mohlo dojít?
 - » Co by se stalo, kdyby se rozpadla EU?
- ~ Zde můžete pro rozvedení představy žákům promítnout prezentaci o běžném životě Afričanů v příštím století, která je ovšem zaměřena na reklamu cestovní kanceláře na levnou dovolenou v Evropě.
- ~ Na závěr zadejte žákům (v roli zaměstnanců CK) úkol vytvořit plakát, kterým lákají Afričany do Evropy (České republiky). Zadání viz Příloha č. 2: *Úkol pro žáky*.

Reflexe:

- ~ Jak těžké/lehké bylo si představit nově popsany svět?
- ~ Podle čeho jste si vybírali destinace, které jste nabízeli Afričanům?
- ~ Co je specifické pro evropskou kulturu?

Současný svět

Je všeobecně známo, že Afrika je dnes nejvyspělejším kontinentem na světě. Minulý týden v Porto Novu (hlavní město Beninu) zasedal Mezinárodní měnový fond, který rozhodoval o finanční pomoci rozvojovým státům Evropy a Severní Ameriky. Evropa se konečně začíná stavět na nohy, její ekonomika začíná nabírat dech, země se dostávají z krize. Tu odstartoval bankrot Řecka, krize postupně zasáhla celou Evropu. Vlády se začaly rozpadat, státní rozpočty bankrotovaly, začala migrace obyvatel za prací, lidé se bouřili, demonstrovali. V některých státech se situace stala neúnosnou a rozpoutala se občanská válka. Mocensky se vzhopilo Rusko, které je dnes nejvyspělejším státem Evropy. V jižní Evropě se rozmohl hladomor v důsledku velkého sucha, dnes jednotlivá území ovládají ozbrojené gangy. Evropa přitom kdysi byla vyspělým kontinentem, který společně s Amerikou udával směr celého světa. Dnes svět řídí Afrika, kde se nedávno dostal k moci první bělošský prezident (v Keni). Život v Africe je velice pohodlný, jsou zde dostatečné zásoby ropy a obrovské nerostné bohatství téměř v každém státě, což zajišťuje stabilní ekonomiku. V celé Africe panuje čilý cestovní ruch, turisté navštěvují egyptské pyramidy, hory, pouště, jezdí na safari, potápějí se v oceánech u korálových útesů. Mnoho afrických destinací je velice oblíbených...

Úkol pro žáky

Představ si, že situace v Evropě se stabilizovala a některé státy začínají ekonomicky růst. Velmi silným zdrojem příjmu by pro ně mohl být turistický ruch. Afričané přitom jezdí do Evropy rádi, užívají si tam levnou exotickou dovolenou.

Ve dvojicích si vyber evropský stát a udělej reklamní plakát, kterým nalákáš bohaté turisty z Afriky právě sem. (Můžeš vystupovat i jménem cestovní kanceláře, dej jí název, přidej na plakát dopravu na místo, co nabízíte a za jaké ceny.)

Pak výtvar představ ostatním.

SVĚTOVÉ JÍDLO

V rámci aktivity se žáci seznámí s pojmem světové jídlo a diskutují nad rozdělením jídla ve světě.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » anglický jazyk – téma stravování,
- ~ průřezová témata:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá,
 - » environmentální výchova – základní podmínky života.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globální problémy – podvýživa a hlad.

Cíle:

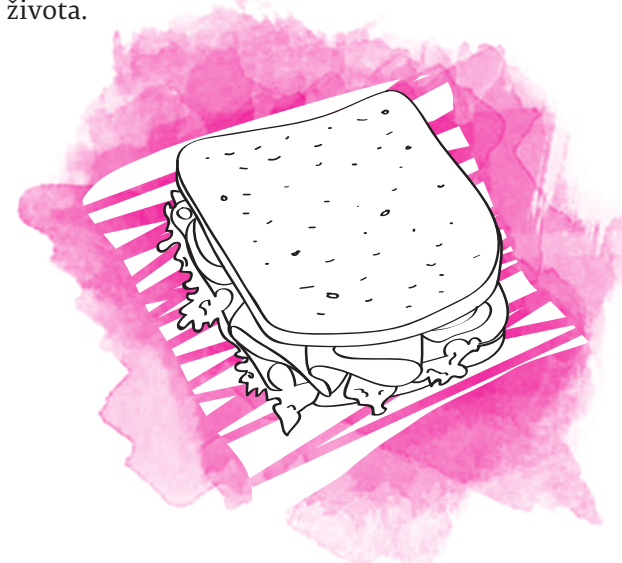
- ~ žák zná pojem „světové jídlo“,
- ~ žák kriticky přemýšlí nad svým jídelníčkem,
- ~ žák pracuje se slovníkem,
- ~ žák diskutuje o rozdělení potravin ve světě.

Věk žáků: 13–19 let.

Typ aktivity: práce s textem, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: pracovní listy pro žáky.

Instrukce:

Domácí příprava

- ~ Žáci si celý den zapisují, kolik potravin snědí, a vyhledají si jejich názvy ve slovníku.
- ~ Žáci si najdou překlady slov (viz Příloha č. 1: Slovníček).

Práce ve škole

- ~ Napište na tabuli „Is there enough food for everybody on the Earth? What do you mean?“
- ~ Žáci hlasují, počty ANO/NE zapište na tabuli.
- ~ Rozdělte žáky do skupin po 4, každá skupina dostane pracovní list (viz Příloha č. 2: World meal) a slovníky, úkolem žáků je porozumět textu v pracovním listě a najít správnou odpověď na otázku, jestli je na světě dostatek jídla pro všechny obyvatele.
- ~ Po přečtení textu a přeložení se učitel ptá na otázky k textu, např. jaké potraviny obsahuje „světové jídlo“? Kdy se slaví Světový den výživy? Obsahuje světové jídlo maso? Proč ne?

Reflexe:

- ~ Potvrdil se váš odhad ze začátku hodiny?
- ~ Co vás překvapilo?
- ~ Přemýšleli jste někdy nad tím, zda domů nenakupujete příliš mnoho potravin?
- ~ Myslíte si, že by šlo nějak „zařídít“, aby měli všichni na světě co jíst? Proč tomu tak není v současné době?

Rozšiřující informace pro učitele:

<http://glopolis.org/cs/potravinova-bezpecnost/svetovy-den-potravin/>

<http://glopolis.org/cs/potravinova-bezpecnost/>

Slovníček

potravina	
podvýživa	
nerovnoměrně rozděleno	
ovoce	
zelenina	
maso	
pšenice	
luštěniny	
rýže	
vejce	
kukuřice	
ječmen	
ořech	
obilniny	
cukr	
brambory	
koření	
rostlinný olej	
sójové boby/sója	
mléko	

World meal

A World meal is a delicious and nutritious meal in which no more ingredients are included than are available per person per day if food is honestly distributed over the world.

Enough food for everyone

Planet earth produces more than enough to provide healthy food for everyone, each day. Based on the current food production, “Werelddelen foundation” has calculated the quantities of rice, cereals, potatoes, vegetables, fruit, etc. that are available at the moment for each world citizen. And this is a lot: more than 2300 grams per person per day!

The world meal shows that there is enough food for everyone, but that it is very unequally divided. At this point in time, some 854 million people are chronically malnourished, which is one in every eight world citizens. At the same time, problem of overfeeding and obesity are increasing in Western world.

Less meat

The world meal does not contain any meat. Meat severely compromises the food supply in the world. To “produce” 1 kilo of animal protein, 3 to 10 kilos of vegetable protein are needed. Eating less meat is therefore a major step in the right direction, also from a health perspective. Instead of the current amounts of meat, we should be eating more vegetables and fruit.

World food day

16 October has been proclaimed “World Food Day” by the United Nations. It is a good day to ask people’s attention for the world food issue. But in fact, every day is a good day to have a World meal together.

The world meal – every world citizen could eat this every day, with the current food production in the world.

Wheat 251 grams	Pulses, other 25 grams
Rice 250 grams	Vegetables 369 grams
Maize 284 grams	Nuts 15 grams
Barley 61 grams	Sugar/sweeteners 76 grams
Cereals, other, 71 grams	Spices 3 grams
Potatoes 141 grams	Vegetable oils 45 grams
Roots and tuber, other 166 grams	Milk 267 grams
Soya beans 84 grams	Eggs 27 gram

TVÁŘ SEDMI MILIARD

Aktivita informuje žáky o stavu světové populace.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výchova k občanství – člověk ve společnosti – kulturní život (kulturní hodnoty/tradice),
 - » zeměpis – společenské a hospodářské prostředí – obyvatelstvo světa,
- ~ průřezové téma:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globální problémy – populační růst.

Cíle:

- ~ žák vytvoří „typického člověka“ desátých let 21. století,
- ~ žák se orientuje a vyhledává údaje v tabulce,
- ~ žák si uvědomí existenci odlišných přístupů k lidské reprodukci a populační politice v jednotlivých částech světa.

Věk žáků: II–15 let.

Typ aktivity: práce ve skupinách, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: psací potřeby, papír.

Instrukce:

- ~ Rozdějte žákům pracovní listy (viz Příloha: *Tvář sedmi miliard*), doba na vypracování je 15 min.
- ~ Rozdělte žáky do skupin po 3–5 libovolnou metodou, ve skupinách si žáci navzájem porovnají odpovědi a prodiskutují otázky.
- ~ Po 10 minutách společně shrňte výsledky a navažte diskuzí.

Reflexe:

- ~ Proč populace v Evropě pomalu „vymírá“?
- ~ Jaké důsledky může mít toto „vymírání“ pro Evropu?
- ~ Jak může souviset vzdělanost obyvatelstva s počtem dětí v rodině?
- ~ Ovlivňuje víra počet dětí v rodině? Pokud ano, jak?
- ~ Jak souvisí zdravotní osvěta a plánování rodičovství s populačním růstem?
- ~ Co je to „politika jednoho dítěte“?
- ~ Jaké jsou možnosti vývoje světové populace v příštích 10/50/100 letech?

Metodické poznámky:

- ~ Žáci si mohou profil typického člověka desátých let 21. století připravit doma.

Rozšiřující informace pro učitele:

www.rozvojovka.cz/demograficky-vyvoj-ve-svete

www.rozvojovka.cz/clanky/1054-sedm-miliard-na-krku.htm

Použité zdroje:

NATIONAL GEOGRAPHIC: *Věk člověka*. Praha: Sanoma Media Praha, s. r. o., 2011.

SEZNAM STÁTŮ SVĚTA PODLE POČTU OBYVATEL. In: *Wikipedia: the free encyclopedia [online]*.

San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2012-05-29].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_států_světa_podle_počtu_obyvatele

TVÁŘ SEDMI MILIARD

Pořadí	Stát	Počet obyvatel	Tempo růstu v %
	Bangladěš	158 665 000	2,38 %
	Brazílie	193 117 000	2,89 %
	Čínská lidová republika	1 339 724 852	19,23 %
	Evropská unie	502 486 499	7,21 %
	Indie	1 210 193 422	17,37 %
	Indonésie	237 556 363	3,56 %
	Japonsko	127 690 000	1,91 %
	Nigérie	148 093 000	2,22 %
	Pákistán	164 488 000	2,47 %
	Rusko	143 541 900	2,13 %
	Spojené státy americké	312 695 832	4,48 %

1. Seřad' státy dle počtu obyvatel

2. Dopln' vynechaná slova v textu

Typickým obyvatelem naší planety je dnes 28letý _____, který mluví _____ (oficiální jazyk nejlidnatější země). _____ ztratí své populační prvenství kolem roku 2030, kdy ji předstihne _____ (doplň 2. nejlidnatější stát dle tabulky).

3. Vyber a podtrhni správnou odpověď, která charakterizuje světovou populaci

- ~ Většina lidí je gramotných/negramotných.
- ~ Více/méně než polovina lidí žije ve městě.
- ~ Největší počet věřících má/nemá islám.
- ~ 1/2/3/4 pětiny lidí pracují ve službách.

Nápověda

18 % lidí je negramotných, 51 % lidí žije ve městě, 40 % lidí pracuje ve službách, 38 % v zemědělství, 22 % v průmyslu, 33 % lidí jsou křesťané, 21 % muslimové, 13 % hinduisté

4. Připrav si odpovědi na otázky

- ~ Proč populace v Evropě pomalu „vymírá“? Jaké důsledky to může mít pro Evropu?
- ~ Jak souvisí zdravotní osvěta a plánování rodičovství s populačním růstem?
- ~ Jaké jsou možnosti vývoje světové populace v příštích 10/50/100 letech?

ŽIVOT VE SLUMU

Žáci se seznámí s problémy, které vyplývají z života ve slumu, prostřednictvím rolové hry mají možnost více nahlédnout do problematiky slumů.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výchova k občanství – člověk ve společnosti – lidská setkání,
 - » výchova k občanství – stát a právo – státní správa a samospráva,
- ~ průřezová témata:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá,
 - » environmentální výchova – ekosystémy – lidské sídlo – město – vesnice,
 - » environmentální výchova – vztah člověka k prostředí – nerovnoměrnost života na Zemi.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globální problémy – chudoba a nerovnost ve světě,
- ~ globální problémy – populační růst.

Cíle:

- ~ žák dokáže vyjmenovat důvody, jež vedou k životu ve slumu,
- ~ žák popíše problémy, které vyplývají z nedostatečné občanské zajištěnosti slumu,
- ~ žák se vcítí do role obyvatele slumu, popř. úředníka, a dokáže popsat složitost problému slumů,
- ~ žák vyhledává informace v textu a vytváří si vlastní názor na základě nových informací a předchozích vědomostí,
- ~ žák rozvíjí schopnost argumentace.

Věk žáků: 13–19 let.

Typ aktivity: brainstorming, rolová hra.

Časová náročnost: 60 minut.

Potřebný materiál: texty rolí pro žáky.

Instrukce:

Myšlenková mapa

- ~ Ústřední pojem pro tvorbu mapy je „slum/chudinská čtvrť“, který napíšete doprostřed tabule a pro lepší přehlednost zakroužkujte.
- ~ K pojmu žáci přidávají další pojmy, jež je k tématu napadnou, a vysvětlí, jak je jimi navrhovaný pojem spojený s ústředním pojmem, případně jak je propojený s jinými pojmy. Společně je zapisujete, zakreslujete vztahy/vazby, vytvoří se tak mapa.
- ~ Pokud si žáci nejsou jistí nebo jim brzy dochází nápady, můžete pomáhat, navrhovat pojmy či dávat vodítka (viz *Rozšiřující informace pro učitele*). Zdůrazněte, že i v rozvinutých zemích můžeme najít místa, kde jsou podmínky bydlení podobné jako ve slumech – tzv. *sociálně vyloučené lokality*.

Rolová hra

- ~ Rozdělte žáky do čtveřic.
- ~ Jednotlivým dvojicím z vytvořených čtveřic dejte text (viz Příloha č. 1: *Role*) vztahující se k roli – buď jsou obyvatelé slumu, nebo úředníci, kteří se snaží obyvatele vystěhovat.
- ~ Dvojice přečtou text a mezi jednotlivými dvojicemi nastává ve čtveřicích diskuze, úkol úředníků je přesvědčit obyvatele, aby slum opustili, ti protiargumentují.
- ~ Po pěti až sedmi minutách diskuzi ukončete a oznamte začátek společné reflexe.
- ~ V reflexi:
 - » Nejprve žáci, kteří hráli obyvatele, vyjmenují argumenty úředníků, úředníci argumenty obyvatel – to je kontrola, zda pozorně naslouchali.

- » Následují další faktické otázky, pokud nezazněly v právě probraných argumentech:
 - Proč chce vláda obyvatele vysídlit?
 - Jaké jsou problémy s tím spojené?
 - Proč slumy vznikají? Proč tam lidé žijí navzdory podmínkám, které tam panují?
 - Jaké jsou skutečné potřeby obyvatel slumu? apod.
- » Další otázky by měly směřovat k pocítům z role, vcítění se do role:
 - Jaké by pro vás bylo žít ve slumu?
 - Jak jste se v roli cítili? Chápali jste stanovisko druhé strany?
 - Co pro vás bylo těžké vysvětlit, pochopit?
 - Co vás překvapilo?
- » Následně přejdeme k otázce, jaké řešení pro problematiku slumů navrhuji.

ANO-NE

- ~ Každý žák dostane list vět (viz Příloha č. 2: ANO/NE), které si přečte a k větám označí, zda s nimi souhlasí (ANO), nebo nesouhlasí (NE).
- ~ Poté se žáci vrátí zpět do dvojic či čtveřic vytvořených v rolové hře. Každá skupina dostane rozstříhaný list s informacemi (viz Příloha č. 3: Vysvětlení), jež se váží k větám.
- ~ Informace si všichni přečtou, přiřadí k větám a společně si opraví své odpovědi.
- ~ Na závěr proběhne rychlá společná kontrola, a poté nastane diskuze s celou třídou, kdy mají žáci možnost vyjádřit, co je překvapilo, co nevěděli.

Reflexe:

- ~ Co jste prožívali během hodiny?
- ~ Jaký je podle vás život obyvatel ve slumu?
- ~ Jaké okolnosti lidi přivedly k životu ve slumu?
- ~ Co lze s těmito životními podmínkami dělat?
- ~ Je problematika slumů pro nás vzdálená?
- ~ Dokázali byste najít nějaký konkrétní příklad chudinské čtvrti v ČR?

Použité zdroje:

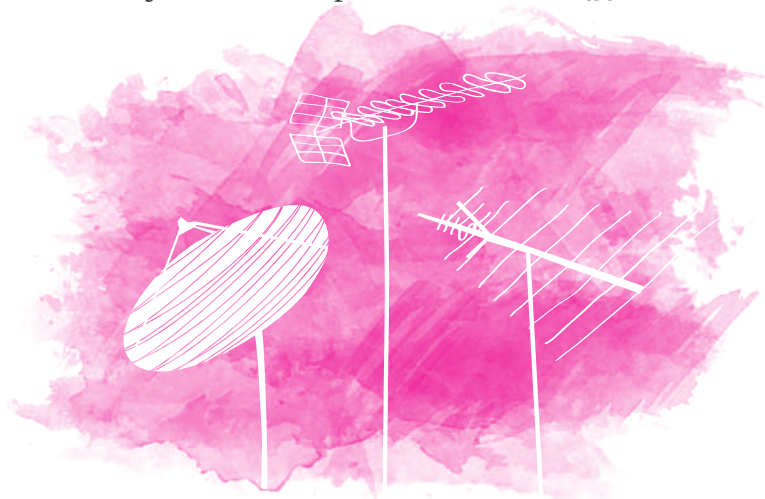
SOBOTOVÁ, Lenka. *Jak se opravdu žije v indických slumech*. Rozvojovka [online]. 8.6.2009, [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: http://www.rozvojovka.cz/jak-se-opravdu-zije-v-indickych-slumech_221_691.htm.

VACULČIAKOVÁ, Magdaléna. *Chudoba na vlastní oči*. Týdeník Ekonom [online]. 5.8.2010, [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: http://www.rozvojovka.cz/chudoba-na-vlastni-oci_221_865.htm.

BARONOVÁ, Barbora. *Povolání: průvodci po světě chudoby*. Juicy [online]. 25.3.2009, [cit. 2011-04-06]. Dostupný z WWW: http://www.rozvojovka.cz/povolani-pruvodci-po-svete-chudoby_221_672.htm.

NÍDR, Tomáš. *Záchody v africkém slumu*. Lidové noviny [online]. 17.12.2010, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: http://www.rozvojovka.cz/zachody-v-africkem-slumu_221_904.htm.

STRAKOVÁ, Naďa. *Slum uprostřed města*. Reflex [online]. 11.1.2006, [cit. 2011-04-07]. Dostupný z WWW: http://www.rozvojovka.cz/slum-uprostred-mesta_221_435.htm.

Role

Rodina ze slumu

Jste rodina, která žije ve slumu v indickém Čenaji, čtvrtém největším indickém velkoměstě. Přišli jste z chudého venkova, měli jste za to, že vás ve městě čeká krásná budoucnost – práce, obydlí s elektrinou, vodou, lepší škola pro děti a dostupná lékařská péče pro celou rodinu. Ovšem neměli jste peníze, běžné bydlení je moc drahé, takže jste nakonec skončili ve slumu, kde není nic z toho, v co jste doufali. Časem otec rodiny našel příležitostnou práci v okolí slumu, kde sídlí firmy a bohatší domácnosti, které mohou někoho zaměstnat, takže pracuje na stavbách nebo jako řidič. Matka se stará o děti a domácnost a prodává na tržišti či uklízí a pere pro bohatší rodiny v okolí slumu. Víte, že půda, na které stojí váš domek, patří státu a že vás mohou kdykoliv vystěhovat a stále se toho bojíte a žijete v nejistotě.

Pokud by vás vystěhovali, třeba by vám i nabídli náhradní bydlení, ale je možné, že bude stát v místě, kde není nic než spousta bytovek pro chudé a v okolí tak není žádná práce – žádné firmy, žádní bohatí, kteří vás zase zaměstnají. Nemůžete si dovolit dojíždět přes celé město do vašeho nynějšího zaměstnání, je to pro vás moc drahé.

Nyní sice nemáte vodu, elektrinu, ale máte blízko k autobusovému i vlakovému nádraží, městskému kanálu, kde je voda, státní škola pro děti. Nové byty jsou jistota, ale nejsou tak atraktivní jako slum, ve kterém teď bydlíte.

Myslíte si, že když vás stát přestěhuje, tak sice získá půdu, na které stojí vaše domky, a výhodně ji prodá, ale vám osobně to zlepšení života nepřinese, protože přijдете o práci a přístup ke službám a dopravnímu spojení, což je důležité pro normální život. Pokud se tak tedy stane, tak jste ochotní opustit nevyhovující náhradní bydlení a vrátit se zpět do slumu a postavit si své chatrče znovu a znovu.

Úředníci

Pracujete pro vládu indického státu Tamil Nadu ve městě Čenaj. Nyní máte za úkol zařídit vystěhování všech rodin ze slumu, který stojí na půdě patřící státu. Stát ji chce prodat bohaté zahraniční firmě, která zde plánuje postavit luxusní obchodní domy a byty, takže potřebuje všechny obyvatele vysídlit a slumy zbourat. Jste rád, že vláda už upustila od pouhého vyhnání obyvatel, protože to v minulosti k ničemu nevedlo, lidé se vrátili zpět a postavili si obydlí klidně i přes noc – tvrdý život je naučil efektivitě a spolupráci.

Nyní tedy vláda nabízí obyvatelům slumu možnost přestěhovat se do bytovek, které pro ně postavila. Nejsou sice nijak zvlášť kvalitní a jsou velmi malé, ale jsou legální a stálé. Vláda vybuodovala pro přesídlené nájemníky pumpy a studny, společné pro více činžovních domů. Fronty na vodu jsou tady velmi dlouhé, ale voda má lepší kvalitu než ve slumu. Místní neziskové organizace přislíbily, že na místě zajistí školní docházku, alespoň přechodně, než bude postavena opravdová škola. Myslíte si, že tento způsob řešení je výborný, protože lidé dostanou lepší byty a už nebudou bydlet nezákonně a vláda získá zpět pozemky, které jí patří, a bude s nimi moct obchodovat a získat tak finance.

ANO/NE

Rozhodni, zda ANO, či NE

1. Ve většině indických slumů najdete televizi.
2. Slumy jsou vždy chatrče postavené z plechu, prken a podobného materiálu.
3. Ve slumech je nebezpečno, vládne tam kriminalita, drogy, nedůvěra.
4. Lidé žijící ve slumu nepracují.
5. Slumy leží v okrajových oblastech měst.
6. Všechny slumy jsou špinavé, hygienické podmínky jsou špatné.

Odpovědi: ANO/NE

1 – ANO, 2 – NE VŽDY, 3 – NE VŽDY, 4 – NE, 5 – NE VŠECHNY, 6 – NE

ad 4: ne vždy, záleží na nabídce práce, existuje zde šedá ekonomika, která není oficiální, ale lidé z ní žijí

ad 6: někde není možnost kvůli nedostatku vody, ale v mnoha chudých oblastech se na čistotu velmi dbá, jakmile je jen trochu možnost jí dosáhnout

Vysvětlení

Ve většině indických slumů najdete televizi. (ano)

Televize je nezbytnou součástí domácností téměř ve všech indických slumech. V jižní Indii před pěti lety dokonce místní politická strana voličům výměnou za hlasy slíbila barevné televize. Elektrina není problém, obyvatelé cihlových nebo bambusovo-dřevěných domků ve slumech se připojí nelegálně na drát z nejbližšího veřejného osvětlení. Mohou tak svítit a hlavně – sledovat televizi. Pro většinu chudých a nevzdělaných Indů televize znamená důležitou věc určující jejich společenské postavení.

Slumy jsou vždy chatrče postavené z plechu, prken a podobného materiálu. (ne vždy)

Některé slumy existují již po desetiletí, obyvatelé si proto své domy přestavují, snaží se je vylepšit, takže je možné vidět slumy, kde lidé žijí v cihlových i vícepatrových domech. V některých uličkách indického slumu Kalyana Puram v Čenaji je těžké uvěřit, že se jedná o slum.

Ve slumech je nebezpečno, vládne tam kriminalita, drogy, nedůvěra. (ne vždy, komunita)

Realita ve slumu není taková, jak si většina lidí myslí. Obecným rysem ve slumech je určitá spolupráce. Obyvatelé sdílejí stejné nedůstojné životní podmínky, domácnosti se potýkají s podobnými problémy, jako jsou alkoholismus, rodinné

násilí nebo drogy, takže mají silný smysl pro komunitu. Nevládní organizace i vláda rozpoznaly potenciál této spolupráce především mezi ženami, které se snaží změnit budoucnost pro své děti, a podporuje komunitu v řešení problémů. V jednom z indických slumů dokázaly ženy s podporou několika místních nevládních organizací například vymýtit prostituci v rámci slumu, vyčistit odpadních strouhy, vyjednat stavbu tří umývárén pro místní obyvatele přímo ve slumu... Díky podpoře komunity a především povzbuzování těchto žen se slum pomalu mění. Lidé se cítí bezpečněji a jsou více motivováni zlepšovat místo, kde žijí.

Lidé žijící ve slumu nepracují. (ne vždy, záleží na nabídce práce, existuje zde šedá ekonomika, která není oficiální, ale lidé z ní žijí)

Ve slumu v Bombaji pracují obyvatelé v průmyslu, aby si vydělali na živobytí, můžete zde najít malé chudinské továrny na výrobu hrnců, mýdla, ale i drobné pekárny nebo dílny švadlen. Obživa je složitá, obyvatelé slumu musí spoléhat na improvizaci. Ve filipínském slumu například rodina vyrábí květináče ze starých pneumatik. Ořežou okraje, rozkrájí ji na čtvrtiny a pak už jen stačí nabarvit je nazeleho a pěkný venkovní květináč je na světě.

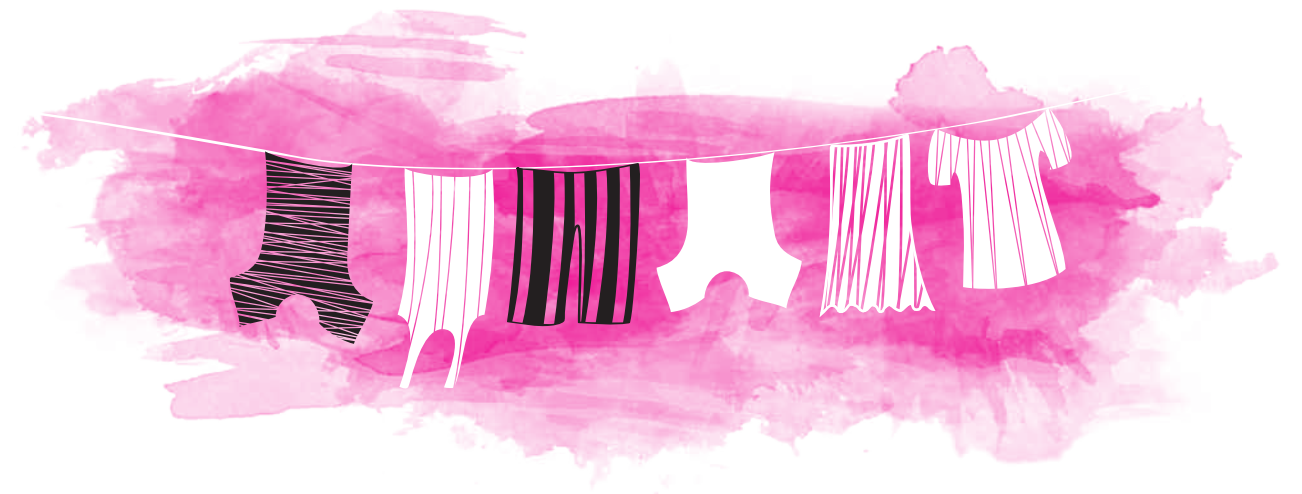
Slumy leží v okrajových oblastech měst. (ne všechny)

Slumy nestojí jen na periferiích, ale také uvnitř metropolí, kde mohou těžit z blízkosti městské infrastruktury, zvláště dopravy a dalších služeb (Indie, Filipíny).

Všechny slumy jsou špinavé, hygienické podmínky jsou špatné. (ne, někde není možnost kvůli nedostatku vody, ale v mnoha chudých oblastech se na čistotu velmi dbá, jakmile je jen trochu možnost jí dosáhnout)

Každodenní očista v tropické zemi, kde propocení trička je otázkou třeba jen pětiminutové chůze: „Nabereš trochu do dlaně, otřeš si obličej, krk a prsa. Pak ještě jednou. A to samé s nohama. To ti musí stačit, voda je nedostatečná a čistá voda z potrubí je drahá.“ (Abidjan, Pobřeží Slonoviny)

Slum by byl ideálním prostředím pro natáčení reklamy na prací prášek. Vyprané prádlo všeho druhu visí všude, kam se podíváte. V lavoru s mýdlovou vodou žena úzkostlivě drhne kartáčem kalhoty, o kus dál se mladý muž chystá pověsit čerstvě vyprané spodní prádlo. Tady neplatí, že podle šatů poznáte společenské postavení člověka. Dívka ve slušivých květovaných šatech, která právě zametá před svou budou stlučenou z plechu, jako by ke svému domovu ani nepatřila. (Filipíny, Manila).

Rakousko

KDE SE CÍTÍM DOMA

Aktivita dává žákům možnost uvědomit si, co pro ně znamená pojem „DOMOV“, a diskutovat o tom.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výchova k občanství – naše vlast,
 - » český jazyk a literatura – komunikační a slohová výchova – mluvený projev, naslouchání, písemný projev,
- ~ průřezové téma:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa – kulturní, sociální a politická globalizace.

Cíle:

- ~ žák si uvědomí vlastní vnímání domova,
- ~ žák si je vědom vlivu vlastní kultury na vnímání domova,
- ~ žák zjistí, že každý z nás může vnímat domov jiným způsobem.

Věk žáků: 14–19.

Typ aktivity: diskuze, sebereflexe – diamantová báseň, práce ve skupinách.

Časová náročnost: 90 minut.

Prostředí a potřebné vybavení: třída, ve které je možné uspořádat židle do kruhů.

Potřebný materiál: pracovní listy.

Instrukce:

Domácí příprava

Několik dní před danou hodinou rozdejte žákům pracovní list č. 1 (viz Příloha č. 1: *Kde se cítím doma*), který vypracují za domácí úkol. Žáci odpovědí na připravené otázky. Mohou si také udělat vlastní poznámky k daným otázkám.

Práce ve škole

1. Konverzace v kruhu

Žáci sedí ve vnějším i vnitřním kruhu tak, aby vždy dva žáci z vnějšího kruhu seděli naproti jednomu žákovi vnitřního kruhu. Žáci mají vždy 3 minuty na to, aby si ve trojici vyměnili názory na jednu z otázek z pracovního listu č. 1. Poté se žáci z vnitřního kruhu posunou o jednu židli vedle k novým partnerům, se kterými diskutují další otázku.

Žáci si mohou poznačit klíčová slova z diskuse do svého pracovního listu. Takto postupně projdou všech 14 otázek. Na každou otázku mají žáci vždy 3 minuty. Upozorněte žáky, že časový interval je poměrně krátký, proto není čas na dlouhé úvahy. Odpovědi by měly být spontánní, vycházejí z toho, co je právě napadne. Učitel by měl mít nějaký gong nebo bubínek a každé 3 minuty dát žákům zvukovým signálem najevo čas pro změnu stanoviště.

2. Tvorba diamantové básně

Po předchozí konverzaci se žáci rozdělí do skupin po třech (mohou zůstat v poslední skupině z konverzace v kruhu). Vysvětlíte žákům, jak mají tvořit tzv. diamantovou báseň (viz Příloha č. 2: *Jak napsat „diamantovou báseň“?*) Rozdejte do každé skupiny jeden pracovní list č. 2. a řekněte žákům, že budou psát báseň na téma DOMOV. Ať vyjádří své pocity, použijí slova vystihující dané téma a vyjádří názory, které slyšeli během předchozí aktivity. Poukažte na to,

že během vytváření básně by žáci měli sami mezi sebou najít vhodnou formu spolupráce. Na psaní básně mají žáci 30 minut. Poté každá skupina přečte ostatním svou báseň.

• Na závěr položte doplňující otázky:

- ~ Jak jste zvládli psaní básně ve skupině?
- ~ Jakým způsobem probíhalo psaní básně?
- ~ Co bylo pro vás nejtěžší?
- ~ Vnímali jste všichni pojem DOMOV stejně?
- ~ Chtěli byste raději psát báseň samostatně?

3. Diskuze

Vytvořte skupiny po čtyřech žácích (ve skupině by neměli být ti samí žáci, kteří byli spolu při tvorbě básně). Zadejte žákům otázky k diskuzi. Po uplynutí časového intervalu (cca 10 min.) si žáci sesednou do kruhu a společně procházejí zadané otázky. Učitel vede diskuzi, ptá se, rekapituluje a odkrývá podobné a rozdílné pohledy na dané téma. Učitel poukáže na hodnotu rozdílných názorů a pohledů.

• Otázky do diskuze:

- ~ Když popřemýšlíte o všech vašich odpovědích při diskuzi na začátku hodiny, které z nich považujete za nejzajímavější? A proč?
- ~ Se kterými odpověďmi naprosto nesouhlasíte? Proč?
- ~ Myslíte si, že existuje spojitost mezi některými názory na význam DOMOVA? Existuje obecný celosvětový pohled na něj?

Reflexe:

- ~ Na čem závisí vaše vnímání domova?
- ~ Jaký vliv má kultura, ve které žijeme, na utváření vnímání domova?
- ~ Vnímáme domov všichni stejně? Jaké podobnosti a jaké rozdíly se projevíly?

Metodické poznámky:

- ~ Diamantová báseň může být umístěna na zdi ve třídě nebo na chodbě školy. Může být otisknuta i ve školních novinách.
- ~ Tip na domácí úkol: Zadejte žákům, aby položili otázky z pracovního listu č. 1 někomu ze své rodiny, zapsali si jeho odpovědi, a poté je společně projděte v hodině.
- ~ Tato aktivita může být ukončena také zadáním eseje na téma „Co pro mě znamená domov?“ (domácí úkol nebo školní cvičení)

Použité zdroje:

Dotazník Maxe Frische byl citován z: Max Frisch: „*Sketchbook 1966–1971*“ (1. vydání/HBJ edice 1983), str. 300–302.

Kde se cítím doma

- Je pro tebe vlajka tvého státu symbolem domova?
- Co nazýváš domovem?
 - ~ vesnici?
 - ~ město nebo jeho část?
 - ~ místo, kde se mluví stejným jazykem?
 - ~ kontinent?
 - ~ dům nebo byt?
- Co máte konkrétně rádi na svém domově?
 - ~ okolní přírodu?
 - ~ fakt, že tam žijí lidé, kteří mají stejné zvyky jako vy, a cítíte se mezi nimi dobře a rozumíte si s nimi?
 - ~ jeho zvyky a obyčeje?
 - ~ fakt, že nemusíte mluvit cizím jazykem?
 - ~ vzpomínky na vaše dětství?
- Pociťujete nějakou zášť vůči domovu? Byli byste schopni zavrhnout svůj domov?
- Pomýšleli jste někdy na emigraci?
- Jak moc potřebujete rodnou zemi?
- Považujete nějakou zemi za svůj druhý domov? Pokud ano, tak kterou?
- Dokážete si představit mít třetí nebo čtvrtou domovskou zemi? A vrátili byste se někdy zpátky do své původní rodné země?
- Mohli byste změnit své vnímání domova?
- Vnímáte celý svět (planetu Zemi) jako místo, kde se cítíte být doma?
- Vojáci v cizí zemi tvrdí, že umírají pro vlast. Co nebo kdo by ve vašem případě rozhodoval o tom, za co vděčíte své vlasti?
- Dokážete si sami sebe představit úplně bez domova?
- Proč zvířata jako gazely, hroši, medvědi, tučňáci, tygři, šimpanzi a další, kteří vyrůstají v zajetí, nepovažují ZOO za svůj domov?

Jak napsat „diamantovou báseň“?

1. řádek: podstatné jméno
2. řádek: 2 přídavná jména (popis, charakteristika tématu, vlastnosti)
3. řádek: 3 slovesa (odpovídají na to, co zadané téma dělá)
4. řádek: čtyřslovný výraz nebo věta – popis pocitů souvisejících s tématem
5. řádek: 3 slovesa (odpovídají na to, co zadané téma dělá)
6. řádek: 2 přídavná jména (popis, charakteristika tématu, vlastnosti)
7. řádek: podstatné jméno (slovo vystihující dané téma – mající podobný nebo stejný význam)

1. domov

2. _____

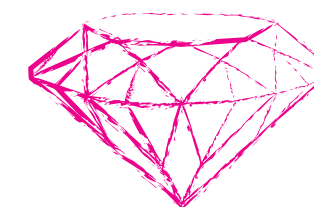
3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

KOLIK JE HODIN?

Tato aktivita umožňuje žákům poznat, jak funguje svahilský čas.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » zeměpis – přírodní obraz Země – Země jako vesmírné těleso,
 - » matematika a její aplikace – závislosti, vztahy a práce s daty – závislosti a data,
- ~ průřezová témata:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa – kulturní, sociální a politická globalizace.

Cíle:

- ~ žák se seznámí se svahilským časem,
- ~ žák umí převádět evropský čas na svahilský čas,
- ~ žák pracuje s převody času mezi časovými pásmy,
- ~ žák nakreslí svahilské hodiny.

Věk žáků: 11–15 let.

Typ aktivity: samostatná práce.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: nástěnné hodiny, atlas světa s časovými pásmy, papír s řešením, pracovní listy 1, 2, informační list.

V současné době cestuje stále více lidí do zemí východní Afriky, zejména do Tanzanie a Keni. Země leží v oblasti rovníku. Den a noc zde trvají stejně dlouho. Díky tomu mají obyvatelé přesně stanovené časové úseky dne. Protože slunce vychází v 6 hodin, je to pro místní obyvatele čas 00.00. Slunce zapadá v 18.00, což je 12.00 svahilského času.

Mladí lidé získávají nové přátele a komunikují prostřednictvím sociálních sítí. Proto je dobré mít nějaké znalosti o odlišném vnímání času v těchto zemích. Toto vnímání nijak nespojuje s časovými pásmy.

Instrukce:

- ~ Rozdejte žákům pracovní listy (viz Příloha č. 1: *Informace o svahilském času a hodinách* a Příloha č. 2: *Informujte svého kamaráda o čase*). Úkolem žáků je vypracovat tyto listy.
- ~ Spolu se žáky zkontrolujte výsledky a sdělte jim správné řešení.
- ~ Jako doplnění žáci zkusí navrhnout hodiny pro svahilský čas (viz Příloha č. 3: *Mé svahilské hodiny*).

Reflexe:

- ~ Jak funguje svahilský čas? V čem se odlišuje od evropského?
- ~ Co je to časový posun? Jaký je časový posun mezi ČR a Tanzanií?

Metodické poznámky:

- ~ Jestli máte k dispozici nástěnné hodiny, můžete je pro názornost přinést do třídy.

Rozšiřující informace pro učitele:

<http://www.velkaepocha.sk/2011020616163/Africky-zapisnik-O-case.html>

<http://www.svet.engros.cz/>

<http://uzitecne.mpelikan.com/casova-pasma.html>

Správné řešení:

Greenwichský čas: 8.00, 11.15, 15.30, 20.50

Středoevropský čas: 9.00, 12.15, 16.30, 21.50

Svahilský čas:

~ svahilský: 4.00 ráno, 7.15 odpoledne, 11.30 večer, 4.50 noc

~ v evropském pojetí: 10.00, 13.15, 17.30, 22.50

Informace o svahilském času a hodinách

Zkratka časového pásma Tanzanie je EAT – tzv. východoafrický čas (UTC/GMT + 3 hodiny). Místní čas v Dar es Salaamu, hlavním městě Tanzanie, je o hodinu vpředu oproti času v Praze a o 2 hodiny vpředu oproti času v Londýně.

Tanzanie leží na rovníku, proto zde trvá den a noc stejně dlouho, a to 12 hodin. Díky tomu mají obyvatelé už své vlastní způsoby, jak poznají, kolik je hodin. Slunce vychází v 6 hodin ráno, což je pro ně čas 00.00. Den pro ně začíná v 7 hodin ráno, čili je to pro ně čas 01.00 ráno.

Také jednotlivé části dne jsou pevně dané.

Evropský čas	Svahilský čas	Část dne – svahilština	Část dne – čeština
7.00–11.00	1.00–5.00	Asubuhi	ráno
11.00–13.00	5.00–7.00	Mchana	poledne
13.00–16.00	7.00–10.00	Alasiri	odpoledne
16.00–18.00	10.00–12.00	Joini	večer
18.00–7.00	12.00–1.00	Usiku	noc

Abyste mohli říci ostatním, kolik je hodin, musíte začít slovíčkem „Saa...“, což znamená „hodina“. Abyste mohli sdělit přesný čas, jeden z vás musí znát svahilsky jednotlivé číslice:

Jedna	Moja (mo-jah)	Sedm	Saba (sah-bah)
Dvě	Mbili (mbee-lee)	Osm	Nane (nah-nay)
Tři	Tatu (tah-too)	Devět	Tisa (tee-sah)
Čtyři	Nne (een-nay)	Deset	Kumi (koo-mee)
Pět	Tano (tah-no)	Jedenáct	Kumi na Moja
Šest	Sita (see-tah)	Dvanáct	Kumi na Mbili

Některé příklady:

Evropský čas v Praze	Svahilský čas v Praze	Jak se to řekne
09.00	3.00 ráno	Saa tatu asubuhi
12.15	6.15 poledne	Saa sita na robo mchana (6 hodin a 15 minut v poledne)
16.30	10.30 odpoledne	Saa kumi na nusu alasiri (10 a půl hodiny odpoledne)
21.50	3.50 v noci	Saa nne kasoro dakika kumi usiku (za 10 minut čtyři hodiny v noci)

Informujte svého kamaráda o čase

Nařídte si prosím hodinky podle údajů z SMS zprávy od vašeho kamaráda. Informujte o zprávě vašeho společného kamaráda Martina z Dar es Salaamu. Vždy použijte místní čas. Pozor na časový rozdíl a nastavení času v Tanzanii (svahilský čas).

Ahoj, v Londýně je to super! Sejdeme se dnes všichni na Facebooku v 8 ráno, na Twitteru v 11.15, na Skypu 15.30 a na ICQ ve 20.50. Věř tomu, nebo ne, musím vám říct, co se mi stalo. Dej vědět i Martinovi z Dar es Salaamu. Zatím ahoj, Ben.

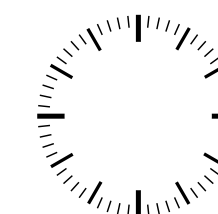
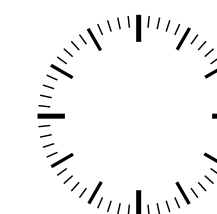
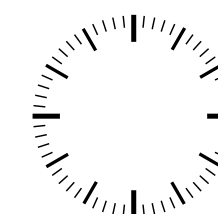
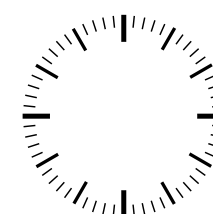
Facebook

Twitter

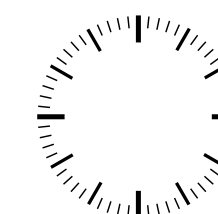
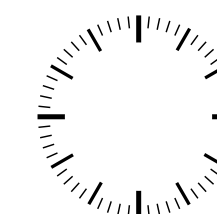
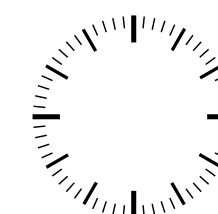
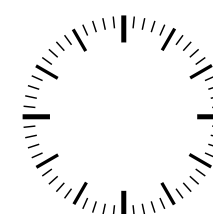
Skype

ICQ

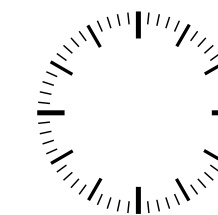
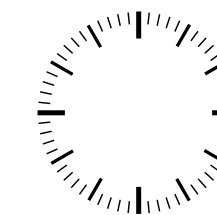
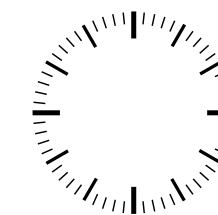
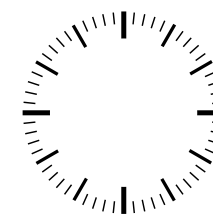
Greenwichský čas/Londýn – Velká Británie/Ben

Středoevropský čas/ _____ – Česká republika/ _____

Svahilský čas/Dar es Salaam – Tanzanie/Tvůj kamarád Martin

Mé svahilské hodiny

Jsi jednou z mála osob na Zemi, která má možnost navrhnout svahilské hodiny.
Fantazii se meze nekladou :)

Tvoje prodejní značka:

Velká Británie

CESTA OTROKŮ

Prostřednictvím simulační hry se žák seznámí s pojmem otroctví a zamyslí se nad pocity, které člověk v otroctví mohl prožívat.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » dějepis – modernizace společnosti – kolonialismus,
- ~ průřezové téma:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – jsme Evropané.

Zařazení do NS GRV:

- ~ lidská práva – základní lidská práva.

Cíle:

- ~ žák umí vysvětlit pojem otroctví,
- ~ žák se na základě vlastního prožitku zamyslí nad pocity člověka v otroctví,
- ~ žák na příkladu Beninu pochopí důsledky kolonizace.

Věk žáků: II–12 let.

Typ aktivity: simulace, volné psaní, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Prostředí a potřebné vybavení: třída s možností uspořádat židle do kruhu.

Potřebný materiál: papíry a tužky.

Instrukce:

Brainstorming

- ~ Napište na tabuli pojem „otroctví“ a nechte žáky volně asociovat. Nejdůležitější body poté shrňte.

Vyprávění

- ~ Přečtete žákům text o situaci v západní Africe (viz Příloha: Text č. 1). Žáci mají otevřené oči.
- ~ Přečtete žákům text, na základě kterého se pokusí vcítit do role otroka (viz Příloha: Text č. 2). Žáci mají zavřené oči.

Cesta otroků – vydejte se spolu se žáky na cestu, kterou podstupovali otroci v Beninu, simulujte následující zastavení a doplňujte informace.

- ~ **Tržiště** – nechte žáky samy sebe „nacenit“ a poté je všechny „kupte“
- ~ **Strom zapomnění** – postavte se do kruhu za židle, pusťte africkou hudbu – nejlépe takovou, která navozuje obřadní atmosféru, např. bubnování (doporučujeme pustit např. z Youtube). Žáci obcházejí kruh židlí, chlapci 9x a dívky 7x. Měli by myslet na to, co všechno odchodem ze země opouští. Po rituálu by měly být smazány všechny vzpomínky na domov.
- ~ **Místo odpuštění** – posadte se zpátky do kruhu. Každý žák napíše na svůj papírek jednu věc, kterou by si přál, aby mu byla odpuštěna. Nikomu ji nepředčítá, naopak jeden žák po druhém přistoupí ke koši, obřadně papírek roztrhne a zahodí. Došlo tak k „očistění duše“.
- ~ **Brána nenávratu** – vytvořte bránu à la „zlatá brána“ a nechte jí všechny žáky projít s pocitem, že se již nikdy nevrátí do své rodné země, leda až v příštím životě.
- ~ **Volné psaní** – vyzvěte žáky, aby metodou volného psaní (nepřemýšlí nad tím, co a jak napsat, ale píše, jak je slova napadají) dokončili větu: „Býval/a jsem svobodným člověkem, měl/a jsem rodinu a svůj život. Teď vstupuji na obrovskou loď a nikdy se už nevrátím. Cítím se...“
- ~ Navažte výkladem o kolonialismu a jeho důsledcích pro všechny zúčastněné.

Reflexe:

- ~ Co je to otroctví? Existuje ještě dnes?
- ~ Jaké pocity může prožívat člověk v otroctví?

- ~ Na co kolonizátoři potřebovali otroky? Proč s nimi obchodovali?
- ~ Jaké důsledky měl obchod s otroky pro jejich rodnou zemi?

Metodické poznámky:

- ~ Do aktivity je možné zařadit části z PowerPointové prezentace (viz Příloha: Cesta otroků na CD).

Rozšiřující informace pro učitele:

Cesta otroků

Je zrekonstruovaná cesta, kterou podstupovali otroci v africkém Beninu z přístavního města Quidah na pobřeží. Leží v místě, odkud bylo vyvezeno největší množství otroků ze západní Afriky do Brazílie a Karibiku.

Otroci byli prodáváni na tržišti v centru města, na náměstí Chacha. Vedle otroků se zde prodával tabák a zbraně. Dodnes je na uctění památky na náměstí zakázáno cokoli prodávat.

Před samotnou plavbou byli otroci umísťováni do pevností, které ležely několik kilometrů od pobřeží. Zde čekali na zámořské lodě, během této doby však téměř polovina otroků nevydržela nelidské podmínky (tma, hlad, žízeň, výkaly) a umřela.

Poté, co přijela loď, se otroci vydali na 4 km dlouhou cestu, tzv. cestu otroků. Otroci bývali po čase stráveném v pevnosti zesláblí, museli vydržet úmorné vedro a drsné zacházení. Celá cesta čítala několik zastavení.

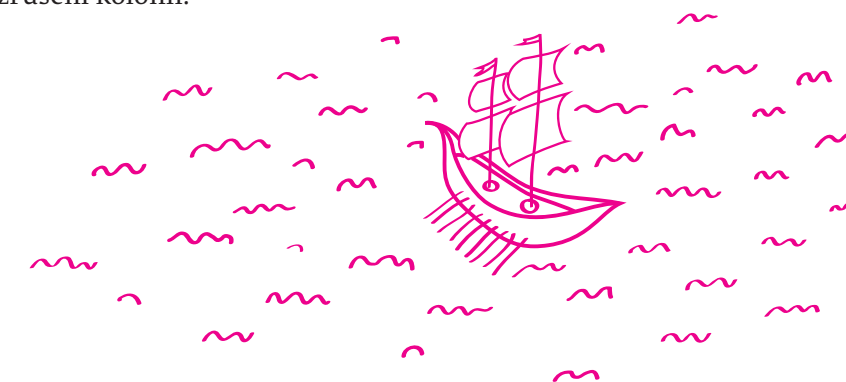
První zastavení – **strom zapomnění**. Zde měli otroci odložit svou minulost, měli zapomenout na svou rodinu, domov, práci, přátele, ... Za doprovodu hudebních nástrojů tak probíhal rituál, při kterém muži obcházejí určený strom 9x a ženy 7x. Následně museli příslibit věrnost komukoli, kdo si je koupí.

Druhé zastavení – **místo odpuštění**. Na tomto místě došlo k odpuštění všech hříchů. Opět formou rituálu a duchovních autorit.

Otroci tak byli po dvou zastaveních osvobozeni a očistěni od svého minulého života a byli připraveni vstoupit do života nového. Přistoupili k poslednímu zastavení, tzv. bráně nenávratu. Ta stávala na pobřeží a poté, co jí prošli, se už nikdy neměli vrátit do své rodné země, leda až posmrtně či v příštím životě.

Důsledky kolonialismu:

- ~ Narušení tradičních společenství (narušení mezilidských vztahů, snížení počtu práce-schopných lidí).
- ~ Zavádění evropských jazyků jako úředních jazyků v koloniích.
- ~ Šíření křesťanství a transformace/mizení původních náboženství.
- ~ Koloniální architektura a infrastruktura.
- ~ Občanské války po zrušení kolonií.

Text č. 1

Benin je zemí západní Afriky (ukážte na mapě). Býval portugalskou a později francouzskou kolonií, což znamená, že o osudu země rozhodovaly koloniální mocnosti. Portugalci a později Francouzi bohatli ze svých kolonií a vedle surovin začali obchodovat i s otroky. Nakupovali je v Africe, v tomto případě v Beninu. Otroci byli odváženi do Brazílie a Karibiku (ukážte na mapě), kde pracovali na plantážích. Městem, odkud se otroci vyváželi v největší míře, je Quidah.

Text č. 2

Představte si, že jsme v africkém Beninu před mnoha a mnoha lety. Donedávna jsme žili v malé vesnici a živili se zemědělstvím. Poté přišel cizí kmen, přepadl nás, udělal z nás otroky a dovedl nás do města. Sedíme na tržišti, je 40 °C, máme žízeň a hlad, ruce a nohy máme svázané řetězy a na jednom řetězu je nás dohromady vždy osm. Nevíme, co s námi bude dál. Jen jsme slyšeli, že nás čeká daleká cesta přes oceán, na které mnozí umřeli. Naše cesta právě začíná...

ZDRAVÍ VE SVĚTĚ

Žáci vybírají 5 projektů, které podle nich mohou odstranit příčiny špatného zdravotního stavu obyvatel v rozvojových zemích.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » přírodopis – biologie člověka – nemoci, úrazy a prevence,
 - » výchova ke zdraví – rizika ohrožující zdraví a jejich prevence – civilizační choroby,
 - » výchova ke zdraví – hodnota a podpora zdraví – celostní pojetí člověka ve zdraví a nemoci/podpora zdraví a její formy,
 - » výchova ke zdraví – zdravý způsob života a péče o zdraví – ochrana před přenosnými i nepřenositelnými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy,
- ~ průřezová témata:
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globální problémy – zdravotní problémy,
- ~ humanitární pomoc a rozvojová spolupráce – rozvojové cíle tisíciletí.

Cíle:

- ~ žák porovnává zdravotní situaci v rozvinutých a rozvojových zemích,
- ~ žák si uvědomí potřebu rozvojové spolupráce v oblasti zdravotnictví,
- ~ žák zhodnotí přínosy snižování přenosu infekčních chorob,
- ~ žák vyjmenuje faktory, které zvyšují u chudých lidí pravděpodobnost nákazy infekčními chorobami.

Věk žáků: 13–15 let.

Typ aktivity: brainstorming, práce ve skupině, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: pracovní listy, příběh Terezy.

Instrukce:

Brainstorming

Vyzvěte žáky, aby jmenovali nemoci, na které podle nich umírají lidé ve střední Evropě nejčastěji (odpovědi zapisujte na jednu půlku tabule) a na které umírají lidé v rozvojových zemích (odpovědi zapisujte na druhou půlku tabule). Navažte otázkami:

- ~ Jak se oba seznamy liší?
- ~ Čím je to způsobeno?

Příběh

Rozdejte žákům do dvojic příběh Terezy (viz Příloha č. 1: *Příběh Terezy*), která žije v jedné vesnici v Ugandě. Po přečtení diskutujte:

- ~ Proč se Tereza nakazila horečkou dengue?
- ~ Proč se její rodiče nakazili tuberkulózou, když se přestěhovali do města?
- ~ Proč se Sarah bojí, že se nakazila virem HIV? Jak se jím mohla nakazit?
- ~ Proč je tak málo léků na tropické choroby?
- ~ Je užitečné vědět o někom, že je nemocný, i když ho nemůžeme vyléčit?

Vysvětlete žákům, co jsou to infekční choroby (nemoc, kdy člověka oslabuje parazit – viry, bakterie, prvoci, červi, ...). Mezi infekční choroby patří i všechny choroby zmíněné v příběhu Terezy, tedy horečka dengue, tuberkulóza a vir HIV.

Poté žáky rozdělte do skupin po 3, za úkol mají sepsat důvody, které způsobují, že jsou chudí lidé více ohroženi nemocemi. Společně je pak projděte.

Projekt

Seznamte žáky s příběhem Billa Gatese, který přispěl na zlepšení zdravotní péče v rozvojových zemích 245 milionů liber (cca 7,35 mld. Kč). Tyto peníze budou využity na boj s nejrozšířenějšími nemocemi. Žáci se ve skupinách pokusí ze seznamu projektů (Příloha č. 2: *12 projektů*) vybrat co nejlepší projekt na odstranění příčin špatného zdravotního stavu a doplní ke každému důvodu v tabulce (Příloha č. 3: *Tabulka*) jeden projekt.

Poté se žáci rozhodnou, který z 5 projektů by měl být financován a proč. Následuje diskuze mezi žáky. Který z následujících projektů by mohl nejvíce pomoci lidem v rozvojových zemích?

Reflexe:

- ~ Jaké nemoci jsou typické pro rozvojové země? Jsou vyléčitelné? Které nemoci jsou typické pro rozvinuté země? Dají se vyléčit?
- ~ Co zvyšuje pravděpodobnost onemocnění infekčními chorobami?
- ~ Jaké jsou příčiny špatné zdravotní péče v rozvojových zemích? Dalo by se s tím něco udělat? (navázání na projekty a na rozvojovou spolupráci)

Metodické poznámky:

- ~ Pro názornější ukázkou je možné si vybrat jen jednu konkrétní rozvojovou zemi (např. Ugandu, Zambii) a vyhledat si informace o jejím zdravotnictví.

Rozšiřující informace pro učitele:

<http://www.rozvojovka.cz/globalni-problemy/zdravi>

<http://www.rozvojovka.cz/clanky>

<http://www.rozvojovka.cz/statistiky>

<http://www.lekari-bez-hranic.cz/>

<http://www.ceskoprotichudobe.cz/?id=71-8-ukol>

<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=256>

http://janamodra.cz/tul/SP_civilizacni_choroby_2011.pdf

Příběh Terezy

Tereza žije se svojí babičkou v Ugandě. Její rodiče zemřeli na tuberkulózu (TBC). Pracovali ve městě. Spávali v boudě spolu s ostatními příbuznými. Jeden z nich měl TBC, ale nevěděl o tom. Kašláním rozšiřoval bacily na ostatní. Tereziny rodiče nebyli očkovaní a měli oslabenou imunitu. Jedli to nejlevnější jídlo a neměli dostatek vitaminů a minerálů.

Tereza vypráví:

„Sedím tu a jím kaši z kasavy. Poprvé po dlouhé době jsem opět venku. Byla jsem nemocná. Nakazila jsem se horečkou dengue. Jednoho večera jsem si šla vyprat do řeky svoji školní uniformu. Potkala jsem tam svoji sestřenic Sarah. Povídal jsme si hodně dlouho a vůbec jsme nevěnovaly pozornost velkému množství komárů, kteří kolem nás poletovali.“

„O šest dní později jsem nemohla vstát. Měla jsem horečku. Určitě mě poštípali ti komáři. Nemohla jsem se pohnout a bolela mě hlava. Naštěstí se teď cítím lépe. Musím doufat, že se uzdravím. Proti této nemoci totiž neexistují žádné léky.“

„Sarah je na tom hůře. Hodně kašle. Může to být tuberkulóza. Babička se mnou šla několik mil do nemocnice, aby se ujistila, že jsem byla proti TBC očkovaná. Sarah nikdy v nemocnici nebyla. Bojí se, že je nakažená virem HIV. Toto onemocnění zhoršuje každou infekci. Sarah měla minulý rok přítele, který ale odešel do města. Sarah neví, jestli nebyl nakažený virem HIV. Přeju jí, aby to nebyla pravda, protože se tato nemoc nedá vyléčit.“

I2 projektů

<p>A</p> <p>Pěstování geneticky modifikované kasavy, která obsahuje více proteinů, vitamínů a minerálů, ale je stále pěstována v půdách chudých na živiny. Její kořeny jsou hlavní složkou potravy 250 milionů Afričanů.</p>	<p>B</p> <p>Výroba práškových vakcín, které se rozpouští ve vodě a mohou se vypít. Mohou být používány v oblastech, kde nejsou k dispozici stříkačky a lednice. K vakcínám nemá přístup 25 milionů dětí.</p>	<p>C</p> <p>Výroba testovacích karet na krev, které v několika minutách zjistí nákazu HIV nebo TBC. Tyto testy mohou být používány v nedostupných oblastech.</p>
<p>D</p> <p>Vyšlechtění geneticky modifikovaných komárů, kteří nepřenášejí malárii a horečku dengue. Těmito nemocemi je infikováno každý rok téměř 600 milionů lidí.</p>	<p>E</p> <p>Vyvinutí vakcíny, která bude preventivně působit proti nákaze HIV (vaginální použití). Ženy budou schopné si ji samy aplikovat. Každý rok umírají na HIV/AIDS 3 miliony lidí. Proti tomuto onemocnění se nedá očkovat.</p>	<p>F</p> <p>Pěstování výživově bohatší rýže. Pro polovinu populace je rýže hlavní složkou potravy.</p>
<p>G</p> <p>Vyvinout vakcínu, která bude aplikována pouze v jedné dávce. Dlouhé cesty do nemocnice odrazují lidi od očkování.</p>	<p>H</p> <p>Vymyslet způsob zachycení inkubační doby malárie, tak aby nakažený byl varován, než nemoc vypukne. Nemocný může nakazit ostatní lidi, kteří žijí v přelidněných oblastech.</p>	<p>I</p> <p>Vypěstovat novou odrůdu banánů, která bude více bohatá na vitamíny a minerály. V Ugandě, kde jsou banány hlavní potravinou, trpí podvýživou třetina dětí.</p>
<p>J</p> <p>Vyvinutí vakcíny na nemoci šířící se pomocí komárů, jako je malárie a horečka dengue. Na tyto nemoci umírá ročně milion dětí.</p>	<p>K</p> <p>Vyvinutí spreje na hubení komárů. Komáři přenášejí nemoci z jednoho člověka na druhého krví.</p>	<p>L</p> <p>Přijít na způsob prevence, která zabrání bakteriím stát se odolnými vůči lékům. Nové léky jsou pro rozvojové země příliš drahé.</p>

Tabulka

Hlavní zdravotní problémy	Projekty, které se na to zaměřují
1. chybí očkování	
2. nedostatečná výživa	
3. pravidelný kontakt s hmyzem	
4. nedostatek léků	
5. neexistence místní nemocnice	

Afrika — Benin

KDO U NÁS DOMA UKLÍZÍ?

Žáci diskutují o postavení žen a mužů v domácnosti.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výchova k občanství – vztahy mezi lidmi,
 - » výchova k občanství – zásady lidského soužití,
 - » výchova k občanství – lidská práva,
 - » výchova ke zdraví – vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity,
- ~ průřezová témata:
 - » osobnostní a sociální rozvoj – mezilidské vztahy,
 - » multikulturní výchova – lidské vztahy.

Zařazení do NS GRV:

- ~ lidská práva – rovnost mužů a žen.

Cíle:

- ~ žák si uvědomí, jak se ženy a muži v domácnosti navzájem doplňují,
- ~ žák diskutuje o rozdělení rolí v domácnosti mezi muže a ženy.

Věk žáků: 13–19 let.

Typ aktivity: práce ve skupinách, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: kopie grafu v příloze pro každou skupinu, papíry, tužky.

Instrukce:

- ~ Zeptejte se žáků, jaké povinnosti mají sami doma, odpovědi zapište na tabuli.
- ~ Vyzvěte žáky, aby si každý na papír nebo do sešitu napsal povinnosti v domácnosti, které bude mít, až bude otcem nebo matkou, na tuto práci dejte žákům 10 minut času.
- ~ Rozdělte žáky do skupin tak, aby v každé skupině byli zástupci obou pohlaví (např. 2 chlapci a 2 dívky).
- ~ Žáci mají za úkol vytvořit seznam povinností muže a ženy, kteří už mají děti, ve společné domácnosti, cílem je se shodnout na jednom seznamu, pokud to nebude možné a žáci se nebudou moci shodnout, vraťte se k tomu v reflexi, na tuto práci dejte žákům 15 minut času.
- ~ Rozdejte do skupin graf (viz Příloha č. 1: *Představy o rozdělení činností v rodině*) a dejte žákům prostor pro porovnání jimi vytvořeného seznamu s grafem výzkumu.
- ~ Diskutujte s žáky, zda si myslí, že jsou role žen a mužů v domácnosti v ČR rozdělené podobně jako jinde ve světě. Existují rozdíly mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi? Pokud ano, jaké? Pro zamýšlení můžete žákům přečíst text o rodinné hádce v Beninu (viz Příloha č. 2: *Domácí hádka*).

Reflexe:

- ~ Když jste pracovali ve skupině na vytvoření daného seznamu, shodli jste se jednoduše, nebo vám to trvalo nějakou dobu? Nebo jste se neshodli vůbec? Čím to může být způsobené?
- ~ Co vás překvapilo v průzkumu?
- ~ Změnil se nějak pohled na rozdělení postavení ženy a muže v domácnosti po této aktivitě?
- ~ Co je důležité pro stanovení rolí v domácnosti? Mění se tyto role v průběhu času?
- ~ Jak se role muže a ženy v domácnosti doplňují?

Rozšiřující informace pro učitele:

Centrum pro výzkum veřejného mínění v listopadu 2007 zkoumalo názory 1060 obyvatel na rozdělení činností v rodině v závislosti na pohlaví. Z výsledků vyplývá, že podle představ respondentů by muži i ženy v rodinách měli přibližně stejným dílem pěstovat koníčky a společenské kontakty, vzdělávat se, být iniciativní v intimním životě a starat se o rodinný rozpočet. Ti, kteří u těchto položek volili konkrétní pohlaví, se přikláněli spíše na stranu mužů – nejmarkantněji u možnosti „být iniciativní v intimním životě“ (23 %) a „starat se o rozpočet“ (22 %) a dále u položky „vzdělávat se“ (17 %). Uklízet, nakupovat potraviny a pečovat o děti by měli podle názoru přibližně polovina veřejnosti stejným dílem muži i ženy, ovšem podíváme-li se podrobněji na výsledky shrnuté v grafu I na následující straně, vidíme, že muži jsou u těchto položek zastoupeni slabě nebo vůbec, zatímco „spíše“ a „rozhodně“ ženy by měly uklízet (50 %), nakupovat potraviny (47 %) a starat se o děti (43 %). Opačné rozdělení odpovědí je patrné u položek „usilovat o kariéru“ a „mít společenské funkce“ – i tyto znaky by měla mít obě pohlaví stejným dílem podle názoru poloviny veřejnosti. Zatímco ovšem ženy v odpovědích na tyto položky téměř absentují, „spíše“ a „rozhodně“ muži by měli usilovat o kariéru podle 47 % respondentů a podle 37 % z nich by se měli i zapojovat do společenských funkcí. Volba na základě pohlaví byla nejvýraznější u odpovědí na otázky, kdo v rodině by měl vařit a finančně zajišťovat domácnost. To, že by měly „spíše“ a „rozhodně“ vařit ženy, si myslí tři čtvrtiny dotázaných (76 %), „spíše“ a „rozhodně“ muži by měli finančně zajišťovat domácnost podle názoru 70 % respondentů.

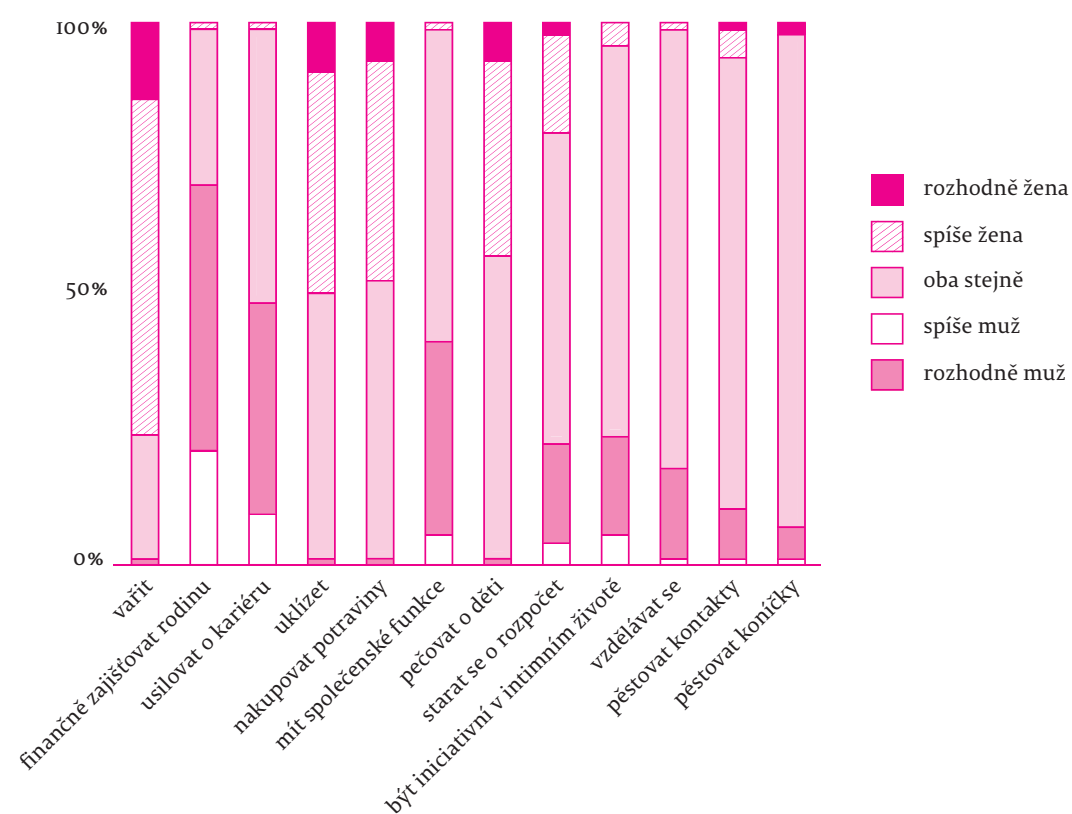
Použité zdroje:

CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Role mužů a žen* [tisková zpráva]. 2007 [cit. 20. 8. 2012].

Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100732s_ov71206.pdf

Představy o rozdělení činností v rodině (v %)

Domácí hádka

Poté, co se muž pohádal se svou ženou, hodil svazek bankovek na stůl a odešel do práce. Když se vrátil domů, jeho syn se s ním bavil a zakázal mu křičet na matku a házet po ní penězi. Těmi by se nemělo házet, měly by se vždy předat.

Co nám tato situace ukazuje?

PRÁCE

Žáci přemýšlí o různých podobách práce.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výchova k občanství – stát a hospodářství – peníze,
 - » člověk a svět práce – svět práce,
- ~ průřezové téma:
 - » multikulturní výchova – lidské vztahy.

Zařazení do NS GRV:

- ~ lidská práva – lidská práva.

Cíle:

- ~ žák rozumí pojmu práce,
- ~ žák se zamýšlí nad různými podobami práce.

Věk žáků: 11–15 let.

Typ aktivity: práce ve skupinách, diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: pracovní list, papíry, tužky, papírky s písmeny P, R, Á, C, E.

Instrukce:

- ~ Nalepte každému žákovi na záda papírek s písmenem (P, R, Á, C, E) – žáci mají za úkol se rozdělit do pětic tak, aby jejich písmena tvořila slovo PRÁCE. Tento úkol plní bez mluvení.
- ~ Rozdejte do každé skupiny papír, na kterém bude napsané slovo „práce“ – úkolem každé skupiny je během 5 minut vymyslet společně definici práce.
- ~ Na závěr vysvětlíte žákům, jak vytvořit pětilístek (viz Příloha: Pětilístek), každý žák vypracuje pětilístek na téma „práce“.

Reflexe:

- ~ Jak rozumíte rčení: „Člověk je zrozen k práci, tak jako pták k létání“?
- ~ Co přináší práce lidem?
- ~ Jak spolu souvisí práce a peníze?
- ~ Můžete vydělat peníze bez práce? Je rčení „Bez práce nejsou koláče“ pravdivé?
- ~ Můžete pracovat, aniž byste dostali za práci finanční odměnu? Můžete dostat za práci jinou odměnu než finanční? Jakou?
- ~ Co znamená pracovat jako dobrovolník? Jakou práci můžete vykonávat jako dobrovolník?

Rozšiřující informace pro učitele:

Příklady pro definici práce:

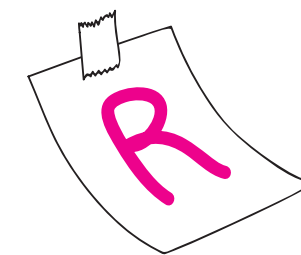
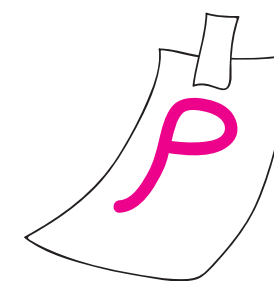
- ~ výdělečná činnost vykonávaná v rámci pracovněprávního vztahu,
- ~ lidská činnost, která přeměňuje přírodní zdroje v užitečné statky,
- ~ fyzikální veličina popisující přenos energie působením síly silou,
- ~ přeneseně – každá smysluplná lidská činnost,
- ~ pracovní místo,
- ~ zaměstnání,
- ~ neplacená práce – například dobrovolná činnost aj.

O dobrovolnictví např.:

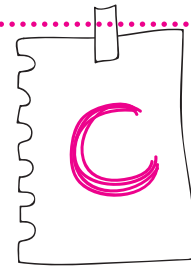
www.dobrovolnik.cz

www.inexsda.cz

www.charita.cz/o-charite/casto-se-ptate/mohu-pracovat-v-charite-jako-dobrovolnik/

Pětilístek

1. Téma
2. Jaká je? (dvě přídavná jména)
3. Co dělá? (tři časovaná slovesa, přičemž téma je podmětem)
4. Věta o čtyřech slovech
5. Slovo shrnující podstatu tématu

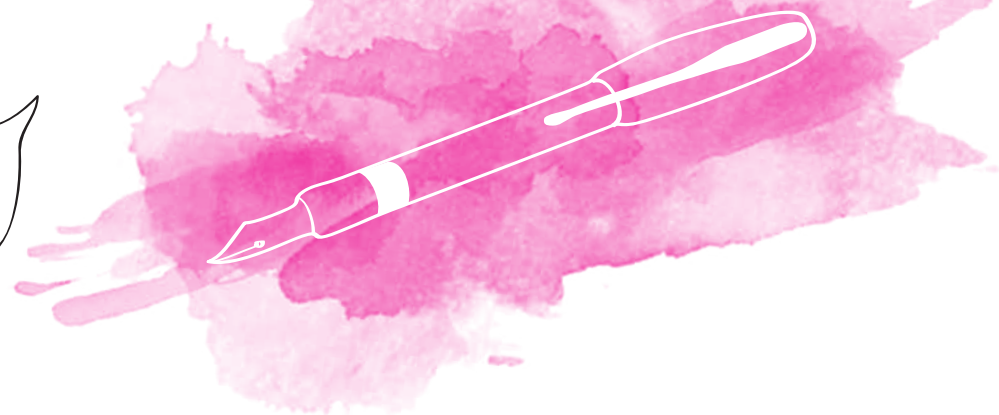
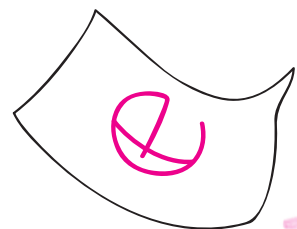
1. práce

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Latinská Amerika

— Brazílie

BRAZILSKÝ HAD

Žáci výtvarně a dramaticky ztvární mýtus o hadovi z Dahomey.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
 - » výtvarná výchova – reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly,
 - » dramatická výchova – dramatická situace, příběh,
- ~ průřezové téma:
 - » osobnostní a sociální rozvoj – kreativita,
 - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá,
 - » multikulturní výchova – etnický původ.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa – kulturní, sociální a politická globalizace.

Cíle:

- ~ žák zná koloniální vztah mezi Portugalskem, Brazílií a Beninem,
- ~ žák ztvární brazilský mýtus z Dahomey.

Věk žáků: II–13 let.

Typ aktivity: dramatické zpracování, výtvarná aktivita.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: mapa světa, papíry, pastelky, rekvizity pro dramatizaci.

Instrukce:

- ~ Přečtete žákům text (viz Příloha: *O hadu z Dahomey*) a následně ukažete žákům na mapě světa cestu otroků z Beninu do Brazílie.
- ~ Rozdělte žáky do dvou skupin, jedna skupina bude malovat, druhá skupina bude informace z přílohy převádět v drama.
- ~ Každou skupinu rozdělte do podskupin po 4. Vznikne tak více skupin výtvarných a více dramatických.
- ~ Úkolem každé skupiny je spolupracovat tak, aby za 15–20 minut vytvořili společnou malbu nebo drama.
- ~ Po této době jedna skupina po druhé prezentuje svoji práci.
- ~ Vytvořenými výtvarnými díly můžete vyzdobit třídu.

Reflexe:

- ~ Čeho je had symbolem? Je pojetí hada jako symbolu odlišné, nebo podobné jako v ČR?
- ~ Jak jsou provázané Benin, Brazílie a Portugalsko? Dokázali byste vyjmenovat další země, které jsou podobně provázané?

O hadu z Dahomey

Předkové většiny obyvatel Brazílie pocházeli z afrického království Dahomey (dnešní Benin) a dalších západoafrických zemí. Byli do Brazílie dovezeni jako otroci. Benin i Brazílie byly portugalskými koloniemi. Otroci, kteří přijeli do Brazílie, nebyli pouze pracovní silou, ale také se zasloužili o nesmírné bohatství, které plynulo z pěstování kávy, cukru a z těžby nerostných surovin. Portugalci přinesli také svou kulturu, umění a víru. Smícháním těchto národů vznikla jedinečná brazilská kultura.

Království Dahomey bylo pojmenováno podle jednoho z prvních králů. Ten se podle legendy přeměnil v hada a zemřel na místě zvaném Dan. Dahomey tedy znamená „ten, kdo zemřel v zemi hada“ nebo „země posvátného hada“. Národ Ewe věřil, že had Dan pomohl bohu Mawu Lisa stvořit svět. Podle nich má had Dan dar pohybu, síly a věčného mládí. Podle mýtu využívá tyto dary k uspořádání světa a ke spojení dvou částí vesmíru, které byly odděleny. Potom bůh Mawu a posvátný had Dan stvořili zvířata, lesy a z hlíny a vody stvořili také člověka.

Oponentní posudek publikace pro ARPOK

Autorky: Lenka Dudková, Kristýna Tillová a kol.

Název publikace: Na STOPĚ začleňování globálních témat do výuky

Vydavatel: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., 2012

Předložená příručka řeší problematiku globalizace ve světě a další témata, která s globalizací úzce souvisí. Jak autorky uvádí, vznikla jako výstup mezinárodního projektu s názvem Global Curriculum. V rámci projektu spolupracovalo 5 zemí, a to Benin, Brazílie, Česká republika, Rakousko a Velká Británie, na začleňování globálních témat týkajících se celosvětových problémů a jejich implementace do formálního systému kurikula.

Publikace je koncipována do 6 kapitol a 19 subkapitol, které se erudovaným způsobem dotýkají vzdělávání v kontextu současného kurikula. Příručka obsahuje 76 stran. Svým rozsahem (jedná se o útlejší publikaci) neodradí případné čtenáře. V příručce publikují autoři, a to jak z řad odborné veřejnosti, zabývající se přímo průřezovými tématy současného kurikula, tak také z řad pedagogů, kteří s výše uvedenou problematikou pracují přímo v terénu – ve školách (základních i středních). Vidíme tedy jasnou návaznost jednotlivých kurikulárních dokumentů v podobě jednak Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, či pro základní vzdělávání a jednak Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia či střední odborné vzdělávání. V příručce jednotliví autoři řeší problematiku průřezových témat prostřednictvím svého obsahu, jak dané informace zprostředkovat té věkové kategorii dětí, žáků i studentů, se kterou právě pracují.

V předkládané publikaci je naznačeno mnoho metod i projektů, které by mohly pomoci při pochopení dané problematiky dětmi, či žáky. Zejména je dobré upozornit na výukové metody Mgr. Jiřího Vymětala, který globální témata, jak sám uvádí, zprostředkovává svým žákům kromě jiného i prostřednictvím metod RWCT, které jsou v současné době velmi populárními metodami, neboť zároveň podporují rozvoj čtenářské gramotnosti žáků.

Je také na místě podpořit projektové vyučování, které se jeví v souvislosti s rozvojem globálních témat velmi vhodné. Jedná se o subkapitolu, jejíž autorkou je Mgr. Renata Pospiechová ze ZŠ a MŠ v Nemilanech. Výsledky projektových dnů jsou dokonce k nahlédnutí na webových stránkách, které autorka subkapitoly v textu uvádí.

Subkapitola, jejíž autorkou je Mgr. Eva Vernerová z agentury Člověk v tísni, o. p. s., nastiňuje problematiku neznalosti integrace globálních témat v českých školách a v této souvislosti upozorňuje na projekt s názvem Světová škola, který je kromě jiného postaven na aktivitách žáků.

Na danou subkapitolu navazuje celá řada vypracovaných projektů, které může čtenář – odborný pedagog se svými žáky ve škole zkusit realizovat.

Cílem textu s názvem Na STOPĚ začleňování globálních témat do výuky je seznámit s jednotlivými edukačními aktivitami a jejich specifikací v jednotlivých zúčastněných zemích, které jsou v předkládaném textu řešeny a úzce souvisí s danou problematikou.

Celá publikace má ucelený charakter s logickou strukturou a odbornou kvalitou obsahu. Způsob jejího koncipování svědčí o promyšleném a erudovaném přístupu autorek k tématu.

Jednotlivé kapitoly mají logickou návaznost a svou kvalitou a zaujetím dávají možnost získat odborné znalosti z oblasti globálního vzdělávání ve spojitosti s názornými příklady.

Předkládanou odbornou publikaci doporučuji stylisticky a formálně sjednotit a upravit.

K publikaci nemám žádné podstatné připomínky, které by se týkaly jejího obsahu. Práci považuji za velmi zdařilou a doporučuji k publikování.

V Olomouci 28. 8. 2012

PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.

KPP PdF UP v Olomouci

Žižkovo nám. 5

779 00 Olomouc

Partneři projektu

Nevládni neziskové organizace

Rakousko: Südwind

Agentura Südwind byla založena roku 1997 jako nezisková nevládní organizace zabývající se informačními a PR kampaněmi a vzděláváním v oblasti mezinárodního rozvoje.

Südwind spolupracuje s organizacemi a institucemi v oblasti mezinárodního rozvoje, vzdělávání, životního prostředí, kultury a sociálních záležitostí na lokální, regionální, národní i mezinárodní úrovni. Dále spolupracuje s různými občanskými sdruženími a politickými představiteli.

Südwind působí především v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, dále vytváří mezinárodní rozvojová média, představuje rozvojová témata veřejnosti a shromažďuje studie o globálních tématech. Jeho práce zahrnuje také lobbying u politiků a dalších vlivných osob.

www.suedwind-agentur.at

Benin: NEGOCOM

NEGOCOM je nezisková organizace založená v roce 2001, která se snaží pomoci globálního rozvojového vzdělávání rozvíjet občany Beninu a Afriky tak, aby se z nich stali nezávislí, jednotní, zodpovědní a angažovaní občané.

NEGOCOM začínal v roce 2001 s výukovými aktivitami, později se činnost organizace rozšířila do více oblastí. Spolupráce na poli globálního rozvojového a interkulturního vzdělávání se rozvinula již se 14 zeměmi střední a západní Afriky a s dalšími partnery v Evropě. Ti této africké organizaci poskytují podporu a materiály, které NEGOCOM rozšiřuje po školách v Beninu. NEGOCOM také finančně podporuje školy pro sirotky a znevýhodněné děti – celkem sponzoruje přibližně 50 dětí.

V oblasti dalšího vzdělávání pořádá tato nezisková organizace školení pro ženy a dívky. Zaměřuje se zejména na oblasti moderního marketingu a podnikání, aby ženy znaly způsoby, jak výhodně vypěstovat a prodat svoje výrobky, a být tak více samostatné.

NEGOCOM se také angažuje v práci s mladými lidmi. Organizuje volnočasové aktivity, jakými jsou sportovní akce, PC školení, semináře nebo vydávání vzdělávacích publikací pro mladá. Při práci s mládeží se zaměřuje na aktuální hrozby, např. HIV/AIDS nebo jiné sexuálně přenosné infekce.

NEGOCOM vybudoval ve spolupráci s rakouskou nevládní organizací SASIA dům globálního rozvojového vzdělávání pojmenovaný „Světlo“, který má sloužit jako zastřešující centrum pro rozličné aktivity organizace – hlavně pro školení, setkávání apod.

www.negocom.org

Brazílie: CECIP

CECIP je nezávislá nezisková organizace, kterou v roce 1986 založila skupina odborníků různého zaměření, ale se stejným cílem, a to přispět ke znovuoživení demokracie Brazílie po 21 let trvajícím období diktatury (1964–1985). Prvním předsedou CECIPu se stal pedagog Paulo Freire, autor „Pedagogiky utlačovaných“ (Pedagogy of the Oppressed).

Posláním organizace je poskytovat informace a vytvářet metodiky, které přispívají k posilování občanství a k ovlivňování veřejné politiky, jež by podporovala lidská práva a udržitelnost a která by se zaměřovala na vzdělávání, zdraví, životní prostředí a kulturu.

Tohoto poslání je dosahováno spoluprací a dialogem s pedagogy ve školách, vládními agenturami, ministerstvy, nadacemi a NNO, a to jak v Brazílii, tak i v zahraničí. Paulo Freire tento dialog definuje jako „horizontální vztah mezi A a B, který je živěn láskou, pokorou, vírou a důvěrou“. To znamená, že partneři naslouchají

jeden druhému a sdílejí své znalosti a zkušenosti. Tímto způsobem se investuje do všeobecného vzdělávání a komunikačních procesů a šíří se informace o občanských právech. Brazilští pedagogové, mládež a vůdci komunit jsou vyzýváni, aby používali tyto informace jako nástroj ve snaze změnit podmínky, ve kterých žijí.

Oblasti působnosti:

- ~ školení: Podpora škol a školení cílových skupin,
- ~ koordinace OI KABUM! – Školy umění, technologií a občanství pro mládež veřejných škol,
- ~ sociální mobilizace a kampaně pro veřejnost,
- ~ vydávání manuálů, knih a videí zaměřených na vzdělávání, lidská práva a udržitelnost,
- ~ vydávání dokumentů a celovečerních filmů.

www.cecip.org.br

Česká republika: ARPOK

ARPOK – Obecně prospěšná společnost Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje byla založena Olomouckým krajem a Univerzitou Palackého v Olomouci v září 2004.

Jejím posláním je prostřednictvím globálního rozvojového vzdělávání (GRV) a osvěty zvyšovat povědomí žáků, studentů, učitelů i široké veřejnosti o aktuálních globálních tématech a tím přispět k rozvoji občanské společnosti v ČR i zahraničí. Lidé v této společnosti se zajímají o dění kolem sebe a aktivně se do něj zapojují, rozumí souvislostem, kriticky přijímají informace, jsou si vědomi možností volby a chovají se podle toho.

Mezi naše aktivity patří:

- ~ výukové programy pro školy,
- ~ semináře pro učitele,
- ~ akce pro veřejnost,
- ~ vydávání metodických publikací globálního rozvojového vzdělávání a multikulturní výchovy.

www.arpok.cz

Velká Británie: Leeds Development Education Centre

LDEC bylo založeno organizací Oxfam roku 1978 se sídlem v Leedsu. Posláním organizace je podporovat lepší porozumění globálním tématům mezi mládeží a dospělými a přinášet globální dimenzi do práce učitelů a pracovníků s mládeží v Západním Yorkshiru.

Aktivity:

- ~ projekt Global Curriculum a další projekty podporující začleňování globálních témat do výuky na školách,
- ~ semináře pro učitele,
- ~ Resource Centre – je zde široká škála knih, setů s fotografiemi, setů s aktivitami, plakáty, příručky, CD, videa, hry, simulace a další, vše je možno zakoupit či zapůjčit v knihovně. Zajímavostí jsou například krabice obsahující předměty z běžného života lidí různých kultur, které jsou taktéž k zapůjčení.

www.leedsdec.org.uk

Pilotní školy:

Rakousko

Global Education Primary School Marktgasse, 1090 Wien
Global Education Primary School Reisnergasse, 1030 Wien
Global Education Primary School St. Elisabethplatz, 1030 Wien
Neue Mittelschule Leipziger Platz, 1200 Wien
BG/BRG Rainergasse, 1040 Wien
BG/BRG Sillgasse, Innsbruck
BRG Marchettigasse, 1060 Wien
ORG Landstraßer Hauptstraße, 1030 Wien
BRG in der Au, Innsbruck
Landwirtschaftliche Landeslehranstalt Imst

Benin

Collège Catholique Notre Dame de Lourdes
Lycée Toffa 1er
Groupe Scolaire Les Pitchounes Sainte Hélène
Collège d'Enseignement Général de Gbégamey
Groupe Scolaire Bilingue Léopold Sédar Senghor

Brazílie

Colegio Bandeirantes, São Paulo
EMEF Guilherme de Almeida, São Paulo
EE Julia Macedo Pantoja, São Paulo
EE Luiza Hidaka, São Paulo
Escola Politeia, São Paulo
Escola Teia Multicultural, São Paulo

Česká republika

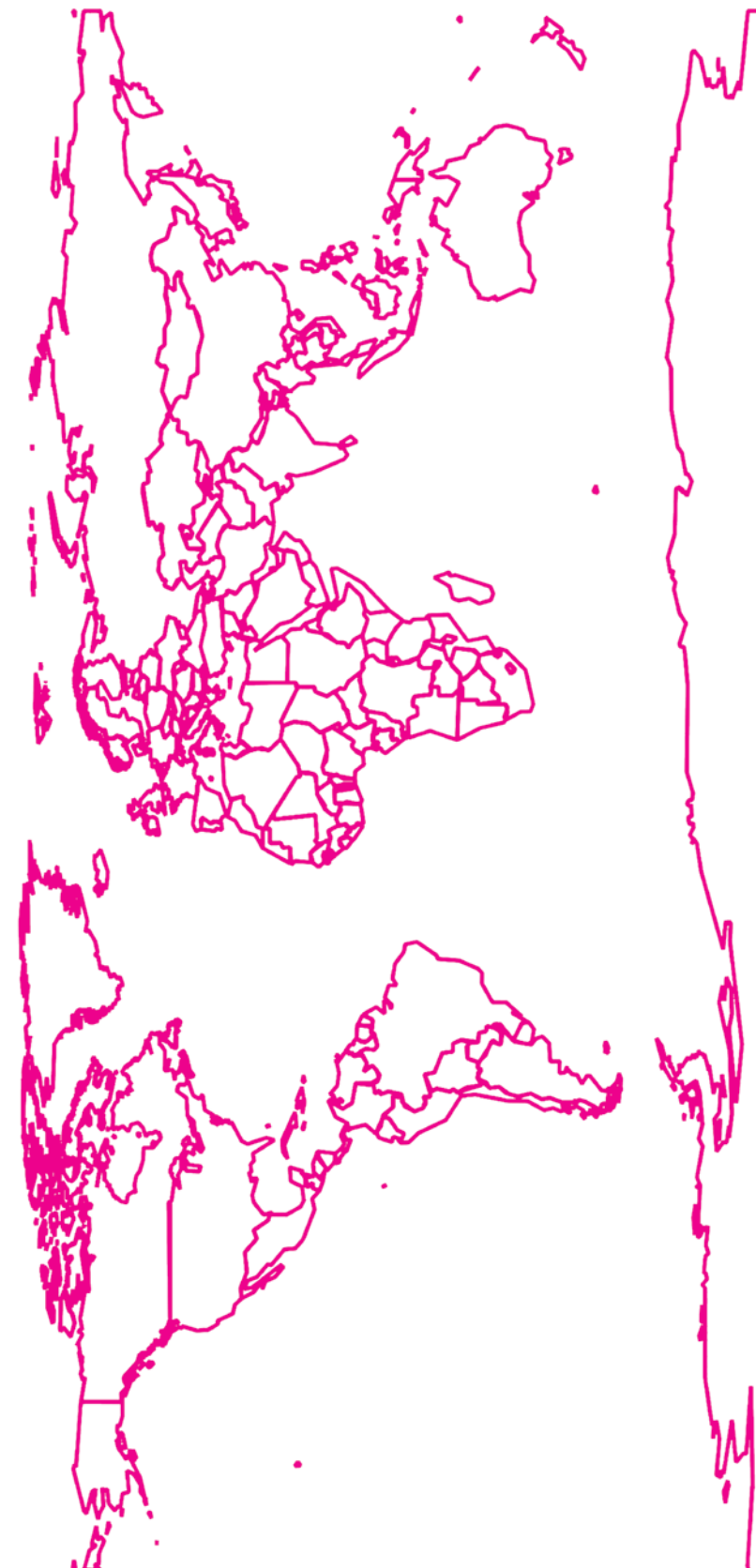
Gymnázium, Olomouc-Hejčín, Tomkova 45
Slovanské gymnázium, Olomouc, tř. Jiřího z Poděbrad 13
Fakultní ZŠ Olomouc, Hálkova 4
ZŠ Karla staršího ze Žerotína Bludov
ZŠ a MŠ Jana Železného Prostějov, Sídliště svobody 24/79
ZŠ Svatoplukova 7, Šternberk
ZŠ a MŠ Olomouc-Nemilany, Raisova 1
ZŠ a MŠ Velký Újezd
ZŠ a MŠ Horka nad Moravou
ZŠ Loštice, okres Šumperk

Velká Británie

Allerton Primary School, Bradford
Brudenell Primary School, Leeds
English Martyrs R.C. Primary School, Wakefield
Kinsley Primary School, Wakefield

St. Benedict's R.C. Primary School, Garforth,
St Philip's R.C. Primary School, Leeds
Whitecote Primary School, Leeds
All Saints R.C. High School, Halifax
Belle Vue Girls School, Bradford
Belle Vue Boys School, Bradford
Cardinal Heenan High School, Leeds
Hemsworth Humanities College, Hemsworth

Na STOPĚ

začleňování globálních témat do výuky

Autoři textů:

- ~ Mgr. Ing. Lenka Dudková (ARPOK) – „Historie“ globálního rozvojového vzdělávání na ARPOKu; Globální rozvojové vzdělávání pro moderní české školství
- ~ Mag. Dr. Franz Halbartschlager (Südwind Agentur) – Projekt Global Curriculum aneb Jak začleňovat globální témata do vzdělávacích kurikul
- ~ Mgr. Martin Náprstek (Česká rozvojová agentura) – Globální rozvojové vzdělávání pro moderní české školství
- ~ Mgr. Renata Pospiechová (ZŠ a MŠ Olomouc–Nemilany, Raisova 1) – Projektové dny na Základní škole v Nemilanech
- ~ Bc. Kristýna Tillová (ARPOK) – Globální rozvojové vzdělávání v globalizovaném světě; Projekt Global Curriculum aneb Jak začleňovat globální témata do vzdělávacích kurikul
- ~ Mgr. Ing. Hana Vacková (Gymnázium Olomouc–Hejčín) – Co říká učitelka gymnázia o potřebnosti globálního rozvojového vzdělávání
- ~ Mgr. Eva Vernerová (Člověk v tísni, o. p. s., Vzdělávací program Varianty) – Jak vypadá světová škola?
- ~ Mgr. Jiří Vymětal (ZŠ a MŠ Horka nad Moravou) – Globální rozvojové vzdělávání v jednotlivých předmětech

Recenzent:

- ~ PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.

Autoři aktivit:

- ~ Pokud není uvedeno jinak, byly všechny aktivity zpracovány Mgr. Ing. Lenkou Dudkovou a Bc. Kristýnou Tillovou z ARPOKu.

Vydala:

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s.

Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

www.arpok.cz

V rámci projektu Global Curriculum realizovaného za finanční podpory Evropské unie, z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR a Olomouckého kraje. Za obsah příručky zodpovídá její zhotovitel Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., a nereprezentuje oficiální postoje Evropské unie ani dalších donorů.

©Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., 2012

Grafická úprava: MgA. Iva Hrubošová

I. vydání

ISBN 978-80-905361-0-4 (váz.)

ISBN 978-80-905361-1-1 (CD-ROM)

Na STOPĚ

začleňování globálních témat do výuky

Vydala Agentura rozvojové a humanitární pomoci
Olomouckého kraje, o. p. s.
Olomouc 2012

ISBN 978-80-905361-0-4 (váz.)
ISBN 978-80-905361-1-1 (CD-ROM)

www.arpok.cz

